

Observatori Català
de la Justícia en
Violència Masclista

Avaluació de l'eficàcia terapèutica d'intervenció en violència de gènere

Autores

Marian Martínez García
Sònia González Pereira

Any 2022

Generalitat de Catalunya
**Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada**

L'Observatori Català de la Justícia en Violència Masclista ha editat aquesta recerca respectant el text original dels autors, que en són responsables de la correcció lingüística.

Les idees i opinions expressades en aquest document són de responsabilitat exclusiva dels autors, i no s'identifiquen necessàriament amb les de l'Observatori.

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència de [Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 No adaptada de Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Així doncs, es permet la reproducció, la distribució i la comunicació pública del material, sempre que se citi l'autoria del material i l'Observatori Català de la Justícia en Violència Masclista (Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, Departament de Justícia) i no se'n faci un ús comercial ni es transformi.

016 ATENCIÓN A VÍCTIMAS DE
MALOS TRATOS POR VIOLENCIA DE GÉNERO

Activitat finançada a càrrec del crèdits rebuts del Ministeri d'Igualtat
(Secretaria d'Estat d'Igualtat i contra la Violència de Gènere)

SUMARI

1. Justificació científica	5
2. Fonament teòric	7
2.1 Violència de gènere	7
2.1.1 Tipus de violència de gènere.....	8
2.1.2 Tipus de maltractadors	11
2.1.3 Els homicides de parella.....	12
2.2 Intervencions en violència de gènere.	13
2.3 Nous programes d'intervenció	15
2.3.1 El model d'intervenció dirigit a les necessitats de l'individu	16
2.3.2 Continguts del <i>Manual d'Intervenció específica per a la violència de gènere</i>	20
2.4 Mesurar l'eficàcia dels programes	21
2.4.1 Conceptes clau	21
2.4.2 L'avaluació de variables psicològiques com a indicador de l'efectivitat dels programes d'intervenció.....	23
3. Objectius	25
4. Metodologia	26
4.1 Disseny de la investigació	26
4.2 Participants	26
4.3 Instruments de recerca.....	27
4.4 Procediment.....	29
4.5 Anàlisi de dades	30
5. Resultats	32
5.1 Perfil d'interns i factors de risc	32
5.2 Efectivitat del tractament	41
5.3 Dades sobre l'aplicació del programa.....	49
6. Discussió i conclusions	51
6.1 Respecte el perfil de l'agressor	51
6.2 Relatiu a l'efectivitat del tractament	52
6.3 Relatiu a la implementació del programa	52
6.4 Algunes hipòtesis.....	53
7. Propostes	55
8. Referències bibliogràfiques	57
9. Annexos	61

9.1 Annex 1. Consentiment informat.....	61
9.2 Annex 2. Full de variables criminològiques	63
9.3 Annex 3. Instrument d'avaluació psicològica.....	69

1. Justificació científica

Sigui l'àmbit que sigui on es produeixi, tant a espais públics com privats, la violència contra les nenes i les dones és una violació dels drets humans de proporcions pandèmiques.

A nivell mundial, 1 de cada 3 dones ha patit violència física o sexual, principalment a mans d'un company sentimental. Aproximadament 15 milions de dones d'arreu del món, d'entre 15 i 19 anys, en algun moment de la seva vida, han patit relacions sexuals forçades. Entre el 45 i el 55% de les dones a la Unió Europea ha patit assetjament sexual des dels 15 anys d'edat.

És per això que l'abordatge del problema de la violència contra les dones és un objectiu prioritari pels poders públics i pels professionals que treballen en aquest àmbit tant a la nostra societat, com als països del nostre entorn.

El fenomen de la violència contra les dones requereix múltiples intervencions per incidir en els diferents elements que la configuren (víctima, agressor, familiars, etc.). Una de les actuacions que es poden dur a terme, i que s'ha demostrat necessària, és el tractament psicològic de les persones condemnades per delictes de violència de gènere.

Cada vegada hi ha més estudis sobre l'eficàcia dels programes de prevenció front la violència de parella. A més de les estratègies de prevenció primària per impedir l'aparició del fenomen, des de l'àmbit de la prevenció terciària s'han desenvolupat programes d'intervenció psicològica amb l'objectiu d'evitar la reincidència.

Aquests programes, que es desenvolupen als centres penitenciaris de Catalunya, cooperen a reduir el risc delictiu d'aquells que han exercit violència contra les dones en modificar alguns dels factors de risc personal que incideixen en l'ús de la violència. Alhora proporciona als participants eines per valorar i anticipar situacions de risc amb l'objectiu d'evitar-les.

L'any 2018 es van dissenyar uns nous programes d'intervenció terapèutica subscrits dins el Model d'intervenció dirigit a les necessitats dels individus. Sota

aquest model terapèutic, es determina quins són els objectius d'intervenció dels individus, a partir de l'avaluació exhaustiva dels seus principals factors de risc i necessitats criminògenes.

A més, l'avaluació de la intensitat amb la que incideixen el diferents factors de risc en l'individu permet modular el grau de participació dels subjectes en els diferents programes d'intervenció.

D'aquesta manera, la intervenció pot adaptar-se a cada intern, més enllà del fet delictiu que hagi comés, i de la durada de la seva condemna, per assegurar que tots els individus puguin realitzar la intervenció que els resulti més adequada en funció de les seves necessitats.

Aquesta intervenció comporta un considerable esforç i cost de recursos professionals. Per aquest motiu és necessari constatar l'eficàcia d'aquests nous programes.

2. Fonament teòric

2.1 Violència de gènere

La violència de gènere és un problema psicosocial contra la dona que es presenta en la relació de parella i es defineix per l'Organització Mundial de la Salut (2005) com "tot acte de violència basat en pertànyer al sexe femení i que pot tenir com a resultat un dany o patiment físic, sexual, psicològic o econòmic", emmarcant-se en una dinàmica relacional abusiva, permanent i estable, caracteritzada per la presència d'un patró d'interacció que produeix danys.

En l'àmbit nacional, la Llei orgànica 1/2004 de 28 de setembre, sobre Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere defineix la violència de gènere com: "un il·lícit penal consistent en la violència física i psíquica que sobre una dona exerceix un home (mai una altra dona) que sigui o hagi sigut el seu cònjuge, o hagi estat lligat a ella per anàloga relació d'afectivitat, tot i no haver conviscut".

D'aquesta manera, la violència de gènere, comprèn "tot aquell acte de violència física i psicològica que inclou: agressions a la llibertat sexual, amenaces, coaccions o la privació arbitrària de la llibertat" sempre que es compleixin els requisits exposats amb anterioritat.

Entre els efectes d'aquest tipus de violència trobem la repetició d'un patró típic de comportament que ha estat denominat per la literatura científica com el "cicle de la violència" de Leonore Walker (1984). Aquest cicle té forma d'espiral i implica un augment de la intensitat i la freqüència dels episodis violents.

Les fases que s'identifiquen són les següents:

a. Fase d'acumulació de la tensió

Aquesta etapa té una durada indeterminada (dies, setmanes, mesos) i en ella hi tenen lloc successos menors com crits o petites discussions. S'acumula la tensió i augmenta la violència verbal. La víctima interpreta aquests accidents com fets aïllats que pot controlar i que no es tornaran a repetir o desapareixeran. Una de les característiques que destaca Walker en aquesta

etapa és l'autoculpabilització de la víctima. Aquesta se sent culpable i tracta de complaure a l'agressor perquè no es tornin a repetir aquests incidents. Fet que dificulta que l'agressor se senti responsable del seu comportament.

b. Fase d'esclat de la tensió

Walker defineix aquesta fase com "la descàrrega incontrolable de les tensions acumulades en la fase anterior". És en aquest moment quan es produeixen les agressions físiques, psicològiques, i/o sexuals.

c. Fase de penediment o lluna de mel

Aquesta etapa acostuma a venir seguida de la fase anterior. És un període caracteritzat pel penediment de l'agressor i pel seu canvi d'actitud. En aquesta fase l'agressor es mostra afectuós i amable amb la seva parella, demana perdó a la víctima i promet que no tornarà a succeir. Aquesta última fase cada vegada és més curta o fins i tot desapareix al llarg del temps.

Després de la fase de lluna de mel es torna a la primera, acumulació de la tensió, després torna l'esclat de la tensió i així successivament.

2.1.1 Tipus de violència de gènere

La violència no és un fenomen unitari, sinó que pot adquirir diferents formes. Per això és important identificar les principals manifestacions de la violència contra la parella i distingir els diferents tipus que hi pot haver. Com s'ha vist amb anterioritat, el concepte de violència de gènere inclou una àmplia varietat de conductes que poden causar dany a la víctima en diferents dimensions.

Aquestes conductes es poden classificar en els següents tipus:

- a) **Violència física:** Aquesta és la més visible i reconeguda com a violència de gènere. Es considera violència física tot aquell acte que infligeix un dany físic a la víctima a través de l'agressió directa. Dins d'aquest tipus de violència s'inclouen els cops, empentes, bufetades, sacsejades, etc.
- b) **Violència psicològica:** Aquest tipus de violència està caracteritzada per la humiliació, el menyspreu i l'atac a l'autoestima de la víctima. Aquest atac pot

ser directe i actiu en forma d'insults o vexacions, o de mode indirecte, menyspreant a la víctima. Dins d'aquest tipus de violència s'inclouen les humiliacions, les amenaces, les coaccions i el menyspreu.

- c) **Violència sexual:** Aquest tipus fa referència a aquelles situacions en què es força o coacciona a la parella per a dur a terme activitats de tipus sexual en contra de la seva voluntat.
- d) **Violència econòmica:** Es basa en la reducció i privació de recursos econòmics a la parella com a mesura de coacció o manipulació. Dins d'aquest tipus de violència s'inclou la privació de poder treballar per a obtenir una dependència econòmica de la parella (agressor).
- e) **Violència patrimonial:** Dins d'aquest tipus de violència trobem la usurpació o destrucció d'objectes, béns o propietats de la víctima amb la intenció de dominar-la i produir-li dany psicològic.
- f) **Violència social:** Es caracteritza per la limitació, control i inducció a l'aïllament social de la persona. Se separa a la víctima de la seva família i amics afavorint així un aïllament social.

La violència contra la parella és el resultat d'un estat emocional intens –la ira-, que interactua amb unes actituds d'hostilitat, un repertori de conductes pobres (dèficits d'habilitats de comunicació i de solució de problemes) i uns factors precipitants (situacions d'estrès, consum abusiu d'alcohol, gelosia, etc.), així com de la percepció de vulnerabilitat de la víctima. En la conducta violenta intervenen, per tant, els següents components:

- a) **Una actitud hostil.** Aquesta, pot ser el resultat d'estereotips sexuals masculistes en relació amb la necessitat de submissió de la dona, de l'existència de gelosia patològica o de legitimació subjectiva de la violència com a estratègia de resolució de problemes.
- b) **Un estat emocional d'ira.** Aquesta emoció, que varia en intensitat des de la lleu irritació o molèstia a la ràbia intensa, i que genera un impuls per fer mal, es veu facilitada per l'actitud d'hostilitat cap a la dona i per uns estímuls, generadors de malestar, aliens a la parella (contrarietats laborals, dificultats

econòmiques, conflictes en l'educació dels fills i altres problemes de la vida quotidiana).

- c) Uns factors precipitants directes. El consum abusiu d'alcohol o de drogues, sobre tot quan interactua amb les petites frustracions de la vida quotidiana en la relació de parella, contribueix a l'aparició de les conductes violentes.
- d) Un repertori de conductes pobre. Més concretament, els dèficits d'habilitats de comunicació i de solució de problemes impedeixen la canalització dels conflictes d'una manera adequada. El problema s'agreuja quan existeixen alteracions de la personalitat, com suspicàcia, gelosia, autoestima baixa, falta d'empatia afectiva, necessitat extrema d'estima, etc.
- e) La percepció de vulnerabilitat de la víctima. Un home furiós pot tendir a descarregar la seva ira en una altra persona (pel mecanisme psicològic frustració-ira-agressió), però acostuma a fer-ho només cap a aquella que percep com a més vulnerable (una dona, un nen o un vell) i en un entorn –la família– en què és més fàcil controlar la situació i ocultar-ho.
- f) Els beneficis obtinguts amb les conductes violentes prèvies. Amb freqüència l'home maltractador ha aconseguit els objectius desitjats a través de l'ús de conductes agressives, especialment amb parelles anteriors. És a dir, ha après que la violència pot ser un mètode efectiu i ràpid per aconseguir allò que vol. Alhora, la submissió de la dona pot quedar també consolidada en ella com a pauta de conducta perquè, mitjançant aquest comportament aconsegueix evitar les conseqüències derivades d'una conducta violenta per part de la parella.

Tots aquets elements, juntament amb altres variables (la dependència emocional i econòmica, la presència dels fills, la pressió social, o la por al futur), contribueixen a la perpetuació en el temps de tipus de relació clarament malaltissos.

Una característica del maltractament és la negació d'aquesta conducta per part del maltractador. Quan una conducta genera malestar en pensar en ella fredament o es rebutja socialment, s'utilitzen estratègies d'afrontament per defugir la responsabilitat, com buscar excuses, al·legar que es tracta d'un

problema estrictament familiar, fer atribucions externes, considerar allò que passa com a normal en totes les parelles o treure importància a les conseqüències negatives d'aquestes conductes per la víctima.

2.1.2 Tipus de maltractadors

La conducta violenta contra la parella pot manifestar-se essencialment de dues formes:

a. Violència impulsiva:

Es tracta en aquest cas d'una conducta agressiva motivada per sentiments d'ira i que reflexa dificultats en el control dels impulsos o en l'expressió dels afectes. És freqüent el penediment espontani després d'un rampell impulsiu.

b. Violència instrumental:

En aquest cas –més greu que l'anterior- la conducta agressiva és planificada, expressa un grau profund d'insatisfacció i no genera sentiments de culpa.

No tots els maltractadors són iguals. Els tipus es poden establir en funció, per una banda, de l'extensió de la violència i, per l'altre, del perfil psicopatològic presentat.

Pel que fa a l'extensió de la violència, la major part dels subjectes (fins a tres quartes parts dels mateixos, segons diferents estudis) són violents només a la llar. Es tracta de persones que a casa exerceixen un nivell de maltractament greu, però que al carrer les seves conductes socials són adequades. En aquests casos les frustracions quotidianes fora de casa, així com l'abús d'alcohol o la gelosia patològica, contribueixen a desencadenar episodis de violència dins la llar.

Contràriament, els violents en general (el 26% del total), en els que són freqüents les experiències de maltractament a la infància, són persones agressives tant a casa com al carrer i compten amb moltes idees distorsionades sobre la utilització de la violència com a forma acceptable de solucionar els problemes.

Quant al perfil psicopatològic, hi ha persones amb déficits en habilitats interpersonals (55%), és a dir, que no presenten unes habilitats adequades per a les relacions interpersonals. Com s'ha esmentat anteriorment l'ús de la violència és un recurs útil davant l'absència d'altres estratègies de solució de problemes.

Per altra banda, els maltractadors sense control dels impulsos (gaire bé el 50%) són persones que tenen episodis bruscos i inesperats de descontrol amb la ira. Si bé presenten unes habilitats socials més adequades i són més conscients que la violència no és una forma legítima de resoldre els conflictes, es mostren capaços de controlar els episodis violents, que sorgeixen en forma d'un trastorn explosiu intermitent.

2.1.3 Els homicides de parella

Els homes que acaben matant la seva parella poden mostrar una gran dependència emocional cap a ella ("jo només tinc una vida i la meua vida només té sentit amb ella i deu estar sempre amb mi") o no assumir la ruptura ("en aquests cinc anys ho he donat tot per ella, ara no pot deixar-me").

A la ment dels futurs homicides es comencen a desenvolupar, a partir d'una creença fixa, idees obsessives perllongades i perseverants que suposen una visió catastrofista de la situació actual ("la meua vida no té sentit", "això s'ha d'acabar") i una atribució de culpa a la dona ("la meua dona és culpable de tot allò dolent que em passa", "em mira malament i em menysprea", "vol deixar-me", "m'enganya amb un altre"), sense cap esperança de futur ("facci el que faci, tot anirà a pitjor").

Aquest procés cognitiu pot expressar-se en forma d'explosions violentes parcials però repetides, que conformen les senyals d'alarma per la víctima, o incubar-se de manera silenciosa, a mode d'olla a pressió, que està en ebullició però que no es manifesta en forma d'indicadors externs (conductes violentes). En aquest segon cas d'incubació silenciosa les idees fixes estan presents, la resposta emocional és molt intensa i les conductes de la víctima es perceben com un desafiament per l'agressor. L'únic observable cap a l'exterior són

conductes d'apatia generalitzada, d'aïllament social o d'autodestrucció (consum abusiu d'alcohol o fàrmacs).

El resultat final d'aquest procés pot ser un homicidi, representació de la conducta explosiva, coincidint amb el moment en que l'agressor se sent ja desbordat per la situació de malestar i es mostra incapaç d'emetre qualsevol altre tipus de solució.

Així, es genera un gran desequilibri i apareix la convicció que el fet homicida era del tot inevitable ("ja no hi ha res a perdre").

La probabilitat d'un femicidi s'incrementa quan l'agressor presenta un patró conductual violent o alteracions psicopatològiques (trastorns de personalitat greus, deteriorament cognitiu en persones grans, consum d'alcohol i drogues, etc.), quan la víctima és vulnerable i quan la interacció entre ambdós està subjecta a un nivell alt d'estrès (situació econòmica precària, problemes d'habitatge, dificultats en la criança, etc.).

En resum, els maltractadors no constitueixen un grup homogeni. Establir classificacions pot tenir implicacions, des d'una perspectiva clínica, de cara a la seva intervenció. Així es podrà seleccionar de forma acurada les estratègies terapèutiques més idònies en cada cas.

2.2 Intervencions en violència de gènere

Com hem pogut veure la violència contra la parella és un fenomen complex en el qual incideixen diferents factors de risc tant de tipus personal com culturals i d'interacció social. Sense el tractament adequat l'ús de la violència queda consolidat en el repertori conductual del subjecte amb una conducta que demostra tenir certs beneficis, per exemple la sumissió de la dona, sensació de poder, etc. Així doncs, treballar amb l'agressor és també una manera d'evitar que la violència contra la dona es repeteixi (Echeburúa i Redondo, 2010; Perez i Martínez, 2011) o bé que es faci extensiva a d'altres membres que conformen el nucli familiar (Echeburúa i Corral, 1998; Echeburúa, Fernández-Montalvo i Amor, 2006).

Els programes d'intervenció que s'apliquen en els diferents països tenen com a objectiu facilitar algun canvi en les persones que hi participen. Concretament, el que es preten és millorar les competències dels subjectes, així com la seva disposició per a la vida social, i reduir les limitacions personals més vinculades amb la comissió de delictes (Redondo, 2008, 2017). En aquest sentit, les intervencions acostumen a tenir estructures similars que inclouen tècniques terapèutiques com l'autorregistre d'emocions d'ira, desensibilització sistemàtica i relaxació, modelatge de comportaments no violents, reforç de respostes no violentes, entrenament en habilitats de comunicació, reestructuració cognitiva de creences sexistes i justificadores de la violència i prevenció de recaigudes (Dobash i Dobash, 2001; Echeburúa i Redondo, 2010). A Espanya existeixen programes de tractament per a maltractadors tant a l'àmbit penitenciari com al comunitari. Les primeres intervencions aplicades foren dissenyades per Echeburúa i el seu equip (Echeburúa, De Corral, 1998) i incorporava els següents mòduls d'intervenció: acceptació de la pròpia responsabilitat, empatia i expressió d'emocions, creences errònies, control d'emocions, desenvolupament d'habilitats i prevenció de recaigudes.

Aquí a Catalunya els programes de violència de gènere comencen a implementar-se l'any 2001. Tot i que llavors es feia un abordatge de la violència domèstica en termes més generals. L'any 2008, després de la publicació en l'àmbit territorial català de la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista i de les conclusions de la Comissió d'Experts per l'Estudi de les Mesures de Prevenció de la Reincidència en Delictes Greus (Comissió Mena), es va considerar necessari fer una revisió del fins llavors vigent Programa marc de violència domèstica per reformular-lo i adaptar-lo, a banda dels continguts de la nova llei i les propostes de la comissió d'experts, a d'altres canvis normatius, tècnics i d'innovació i progrés en els abordatges i intervencions.

Per això, durant l'any 2009 es va dur a terme una tasca de revisió i ajust del Programa Marc de Violència Domèstica que va comptar amb una sèrie de fases de consulta, assessorament i correcció i va donar com a resultat el nou Programa Marc de Tractament en Violència de Gènere, vigent actualment.

Algunes de les qüestions més rellevants que incloïa aquest nou programa marc i que no estaven incloses en l'anterior són l'avaluació dels infractors en violència de gènere per mitjà de les escales de valoració RisCanvi, la nova estructura de la intervenció mitjançant el disseny de projecte curricular únic de l'àmbit de la rehabilitació, l'ajust al protocol de les ordres de protecció a la víctima, les mesures d'excarceració d'interns amb alt risc de reincidència delictiva en violència de gènere, la derivació a recursos assistencials externs, i d'altres.

2.3 Nous programes d'intervenció

Després de més de 30 anys d'experiència en el desenvolupament i aplicació de programes de rehabilitació als centres penitenciaris de Catalunya, la realitat criminal actual junt amb les noves necessitats d'intervenció han motivat a la pròpia Secretaria de Mesures Penals, Reinserició i Atenció a la Víctima de la Generalitat de Catalunya conjuntament amb el Grup d'Estudis Avançats en Violència de la Universitat de Barcelona a l'elaboració d'un nou marc d'intervenció per a les presons catalanes.

Des d'una perspectiva internacional, en els últims anys s'han dissenyat nombrosos programes de tractament dirigits a reduir el risc de reincidència delictiva, fonamentats en reconegudes explicacions teòriques sobre el comportament antisocial i delictiu (Andersson i Bergman, 2011; Farrington, Ttofi, i Coid, 2009; Redondo et al., 2011). Els dos arguments explicatius principals que constitueixen la base d'aquest model d'intervenció són el Model de Risc – Necessitats – Responsivitat (RNR) d'Andrews i Bonta (2016) i el Model de Vides Satisfactòries (GLM) de Ward (2003).

El model teòric de Risc – Necessitats – Responsivitat (RNR) es basa en les teories del condicionament operant i de l'aprenentatge social, segons les quals el comportament delictiu és essencialment una conducta apresada (Akers, 2006; Andrews i Bonta, 2006, 2010, 2016; McGuire, 2002a, 2002b, 2004, 2006; Ogloff i Davis, 2004; Redondo, 2008). Concretament, el model RNR estableix tres principis bàsics pel tractament dels subjectes delinqüents:

El principi de risc parteix de la premissa que per a administrar una intervenció adequada a les característiques del individu és necessari una avaluació prèvia

del seu nivell de risc. De manera que els subjectes amb un nivell de risc més alt haurien de rebre una intervenció més intensa.

El principi de necessitat suggereix que el tractament s'ha d'enfocar a les necessitats criminògenes de l'individu, és a dir, en els factors de risc dinàmics que presenta el subjecte.

El principi de responsivitat fa referència a que el tractament s'ha d'oferir de la manera que resulti més beneficiosa per l'individu atenent a les variables que puguin obstaculitzar el desenvolupament de la intervenció.

D'altra banda, el model de Vides Satisfactòries adopta una perspectiva d'atenció a les necessitats vitals bàsiques i als drets humans com a eix central de l'actuació rehabilitadora (Day et al., 2010; Gannon et al., 2015; Ward, Vess, Collie, i Gannon, 2006). Segons aquest model existeix una estreta relació entre els factors de risc i la satisfacció humana. De forma que les necessitats criminògenes serien indicadors dels errors que els individus cometem per arribar als seus objectius i metes. Per tant, des d'aquesta perspectiva el tractament dels delinqüents ha d'orientar-se a dotar-los de les eines necessàries per desenvolupar un estil de vida positiu i satisfactori.

Així el model d'intervenció que aquí es desenvolupa i que actualment és el que regeix les intervencions que es realitzen en els centres penitenciaris, es fonamenta i utilitza preferentment les tècniques del paradigma cognitiu-conductual.

Aquesta perspectiva psicològica explica la problemàtica de la delinqüència, i en general els problemes de comportament, a partir de la relació entre pensaments, emocions i conducta, i es fonamenta en les teories del comportament, de l'aprenentatge social i la teràpia cognitiva (Bandura, 1986; Finney, Wilbourne i Moos, 2007).

2.3.1 El model d'intervenció dirigit a les necessitats de l'individu

Aquest nou model d'intervenció preten donar resposta a les diferents necessitats d'intervenció de les persones que es troben complint penes privatives de llibertat en els centres penitenciaris de Catalunya. Aquest conjunt

d'intervencions segueixen els estàndards científics internacionals més actuals i rigorosos, i es fonamenten en totes aquelles intervencions que han demostrat la seva eficàcia en la reducció de la reincidència delictiva.

Sota aquest model d'intervenció, es determina quins són els objectius d'intervenció dels individus, a partir de l'avaluació exhaustiva dels seus principals factors de risc i necessitats criminògenes. A més, a més l'avaluació de la intensitat amb la que incideixen les diferents necessitats en l'individu permet aplicar intervencions de menor calatge amb un contingut de caire més educatiu (intervencions socio-educatives); intervencions més intenses i amb major contingut psico-educatiu (intervencions psico-educatives); i intervencions especialitzades per tipologies delictives amb subjectes que mostren dificultats particulars (intervencions específiques).

D'aquesta manera, la intervenció pot adaptar-se a cada intern, més enllà del fet delictiu que hagi comés, i a la durada de la seva condemna, per assegurar que tots els individus puguin realitzar una intervenció especialitzada en el marc del compliment de la seva sentència.

El model d'intervenció dirigit a les necessitats dels individus té com a objectiu general millorar les competències psicosocials dels participants en el programa per afavorir un canvi integral en el seu estil de vida i la seva reinserció social.

a) Estructura de la intervenció

Aquest model d'intervenció s'estructura a partir de les següents fases i manuals d'intervenció:

1. Fase d'avaluació: aquesta especifica i detalla el procés d'avaluació inicial i final de les necessitats criminògenes dels individus. Aquesta fase és d'aplicació indispensable per poder dissenyar la intervenció individualitzada per cada subjecte.
2. Fase d'intervenció: en aquest model de tractament la intervenció de les persones privades de llibertat és un procés dinàmic. Així, existeixen diferents tipus d'intervencions segons la seva intensitat:

a) Intervenció socio-educativa: es compon d'un total de sis intervencions socio-educatives (o tallers) dirigides a conscienciar als individus sobre el risc que suposen determinats comportaments. Aquestes intervencions s'apliquen als individus que presenten determinades necessitats criminògenes en baixa intensitat. Aquests tallers també poden constituir la fase preparatòria per una intervenció terapèutica més intensa, de manera que per un bon desenvolupament de les intervencions psico-educatives l'aplicació prèvia d'alguns dels tallers socio-educatius poden resultar indispensables.

b) Intervenció psico-educativa: format per cinc mòduls d'intervenció per treballar les següents necessitats criminògenes, quan es presenten de manera intensa en els individus:

- falta de motivació al canvi i baix concepte de l'autoeficàcia;
- estil de pensaments erronis i distorsions cognitives;
- dificultats pel reconeixement d'emocions i la seva gestió;
- falta d'habilitats de comunicació i de relació interpersonal
- risc de recaiguda en el delictes.

3. Fase d'intervenció específica: es tracta d'un conjunt d'intervencions de caràcter intensiu per treballar problemàtiques delictives molt específiques que necessiten un contingut més exhaustiu que el que es proporciona amb els mòduls de la intervenció psico-educativa anterior. En concret, és compost dels següents manuals d'intervenció:

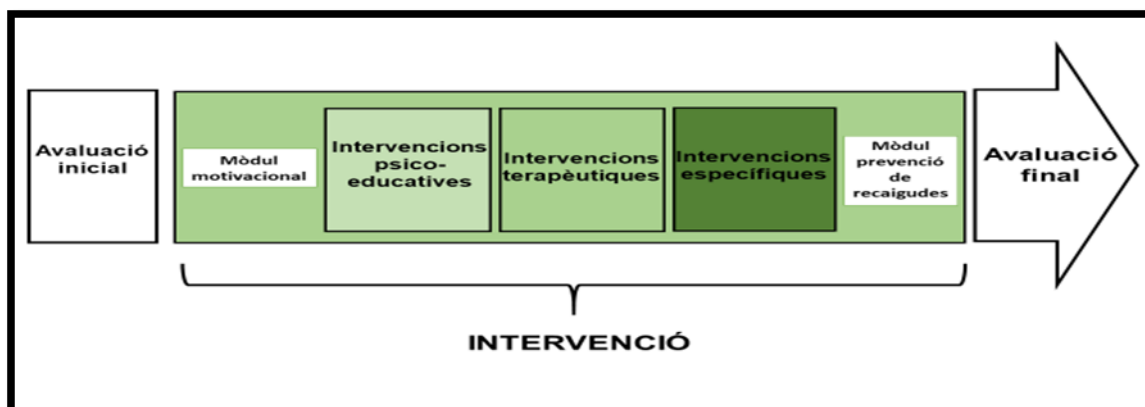
- Manual d'intervenció específica per drogodependències
- Manual d'intervenció específica per a la violència general
- Manual d'intervenció específica per a la violència sexual
- Manual d'intervenció específica per a la violència de gènere.

b) Procés d'implementació de la intervenció

En aquest model terapèutic la fase d'intervenció serà variable en funció de les necessitats de cada individu: així el terapeuta decideix quines intervencions socio-educatives i quins mòduls que componen la intervenció psico-educativa són necessaris a cada cas. A la figura 1 es representen de manera gràfica els

diferents elements que conformen el procés d'intervenció global amb homes i dones delinqüents.

Figura 1. Procés per desenvolupar la intervenció global dels delinqüents

Font: Recuperat de Redondo et al. (2018)

Com es pot veure a la figura, és imprescindible efectuar una avaluació de necessitats criminògenes exhaustiva, tant prèviament a l'aplicació de la intervenció com un cop finalitzada.

Tot i que la intervenció és flexible, per facilitar el treball amb l'individu i que aquest arribi a altres intervencions en les millors condicions possibles, es recomana treballar en primer lloc la motivació pel canvi de conducta del subjecte i el seu concepte d'autoeficàcia (Manual d'intervenció psico-educativa. Mòdul 1. Creu en el canvi).

Un cop realitzat aquest mòdul d'intervenció s'aplicarien les intervencions socio-educatives més adients per l'individu. Part d'aquestes intervencions de contingut senzill i educatiu, constitueixen les bases per un apropiat desenvolupament dels mòduls d'intervenció psico-educativa.

Per finalitzar la intervenció global també es recomana que els subjectes realitzin el mòdul destinat a la prevenció de recaigudes: Mòdul 5. Vida en Comunitat (Manual d'intervenció psico-educativa).

Seguint aquest procés d'intervenció, es pretén que els professionals dissenyin la intervenció global atenent també a altres circumstàncies que puguin afectar l'eficàcia de la intervenció. Així tindrà en compte altres intervencions que ja hagi

realitzat el subjecte en el centre penitenciari, la durada de la condemna, resistències personals, altres dificultats vinculades al subjecte (dificultats amb l'idioma, consum actiu de substàncies, etc.).

D'acord amb aquest nou model, la intervenció específica en violència de gènere quedari configurada de la següent manera:

INTERVENCIONS PRÈVIES NECESSÀRIES	Intervenció socio-educativa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Taller d'educació emocional 2. Taller d'educació sexe i gènere
	Intervenció psico-educativa	<ol style="list-style-type: none"> M1. Creu en el canvi M2. Para i pensa M3. Gestionant els meus sentiments M4. El nou jo
PROGRAMA ESPECÍFIC	Programa d'intervenció en violència de gènere	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inici del programa específic 2. Autobiografia delictiva 3. La violència contra la parella 4. Analitzem i treballem el delicte 5. Deixem d'exercir la violència contra la nostra parella 6. Mantenim el desistiment 7. Tancament del mòdul
INTERVENCIONS FINALS NECESSÀRIES	Intervenció psico-educativa	<ol style="list-style-type: none"> M5. Preparant la vida en comunitat

Aquesta seria la configuració dels tallers i mòduls que de manera obligatòria haurien de fer els interns que participen en el Programa d'intervenció específica en violència de gènere. A més, els professionals poden escollir aplicar altres tallers (socio-educatius) o mòduls (psico-educatius) que consideri útils atenent a les necessitats criminògenes que presenta cada individu, d'entre els que hem enunciat anteriorment.

2.3.2 Continguts del *Manual d'Intervenció específica per a la violència de gènere*

L'objectiu general és profunditzar en el tractament de la conducta violenta dins de l'àmbit de la parella, les causes de la mateixa i la seva gestió.

El manual s'estructura en 31 sessions agrupades en 7 mòduls diferents que treballen aspectes relacionats amb la violència exercida i proporciona pautes sobre com gestionar aquesta conducta.

A continuació es detallen les diferents unitats i els objectius que es pretenen assolir amb la seva implementació:

INICI DEL PROGRAMA ESPECÍFIC. 1 Sessió (4 Activitats)	
AUTOBIOGRAFIA DELICTIVA. 1 Sessió (1 Activitat)	
	<ul style="list-style-type: none"> • Conèixer la relació existent entre les emocions personals i la pròpia biografia delictiva. • Conèixer la pròpia conducta violenta en l'àmbit de la parella.
LA VIOLÈNCIA CONTRA LA PARELLA. 3 Sessions (8 Activitats)	
	<ul style="list-style-type: none"> • Profunditzar sobre el funcionament de la conducta violenta. • Treballar sobre les distorsions cognitives vinculades al delicte.
ANALITZEM I TREBALLEM EL DELICTE. 5 Sessions (11 Activitats)	
	<ul style="list-style-type: none"> • Explorar els principals factors de risc i mecanismes de defensa. • Fer l'anàlisi funcional de la conducta violenta i el delicte.
DEIXEM D'EXERCIR LA VIOLÈNCIA CONTRA LA NOSTRA PARELLA. 17 Sessions (39 Activitats)	
	<ul style="list-style-type: none"> • Aprendre tècniques per la gestió de la ira. • Desenvolupar l'empatia cap a la víctima.
MANTENIM EL DESISTIMENT. 3 Sessions (8 Activitats)	
	<ul style="list-style-type: none"> • Responsabilitzar-se de la conducta delictiva. • Prevenir la recaiguda.
TANCAMENT DEL PROGRAMA ESPECÍFIC. 1 Sessió (2 Activitats)	

2.4 Mesurar l'eficàcia dels programes

2.4.1 Conceptes clau

L'acceptació de la pròpia responsabilitat, l'autocontrol, el desenvolupament de valors, l'increment de l'empatia, el desenvolupament d'habilitats interpersonals, etc. Tots ells són objectius de canvi i millora personal, allò que es considera relacionat amb el propòsit final de tot programa d'intervenció amb delinqüents: aconseguir el desistiment delictiu i la seva reintegració social.

1. Per conèixer si en un programa d'intervenció s'han generat aquests efectes, es poden concretar tres moments d'avaluació diferents (a més de la necessària avaluació inicial) (Echeburúa, 1993):

2. Avaluació durant el tractament, mentre aquest està essent aplicat, per saber si aquesta intervenció està tenint una incidència directa en els participants. Aquesta avaluació ens permetria fer els ajustos necessaris en el programa.
3. Avaluació final, per valorar si s'han assolit o no els objectius especificats així com el grau de satisfacció (Israel i Hong, 2006).
4. Avaluació de seguiment, permet valorar si els guanys aconseguits en finalitzar el tractament es generalitzaran i es mantindran en la vida quotidiana del subjecte.

A l'hora de mesurar els efectes d'un tractament existeixen 3 conceptes claus:

1. Eficàcia: fa referència a l'assoliment d'efectes positius com a resultat d'un tractament, en condicions ideals d'avaluació, com les que es donen en els experiments de laboratori. És a dir, en condicions que permetin un control tal de les variables com per poder afirmar amb garantia que els resultats observats es produeixen com a conseqüència del tractament, i no d'altres variables no controlades (Hollin, 2006).
2. Efectivitat: està relacionada amb els guanys obtinguts per l'aplicació d'un tractament en condicions reals i té a veure amb poder afirmar que el procediment d'aplicació de l'esmentat tractament i els efectes obtinguts son susceptibles de generalització a diferents situacions i contextos (Hollin, 2006)
3. Eficiència: es refereix a la capacitat d'una intervenció per obtenir resultats favorables tenint en consideració, també, els costos (no només de tipus econòmic, sinó també en durada de la intervenció, recursos personals, altres problemes colaterals) (Redondo i Frerich, 2013, 2014).

Així doncs, la majoria de programes amb delinqüents s'apliquen en condicions naturals i amb un control de variables limitat (en cap cas ideal o experimental), això fa que les avaluacions de resultats es facin en una dimensió exclusivament d'efectivitat.

2.4.2 L'avaluació de variables psicològiques com a indicador de l'efectivitat dels programes d'intervenció.

La teoria i la investigació suggereixen que la reincidència és intrínsecament la millor mesura per avaluar l'efectivitat dels programes d'intervenció. Per què? Doncs perquè l'objectiu final dels tractaments, en termes globals, és reduir les taxes de reincidència d'aquells infractors que han participat en els programes en relació a aquells que no han participat (Redondo, 2017).

Tot i així, presenta alguns problemes rellevants com (Brown, 2013; Israel i Hong, 2006; McGuire i Priestley, 1995; Thornton, 1987):

1. La determinació d'una mesura apropiada, és a dir, la reincidència és un terme global i per tant planteja alguns buits difícils de resoldre com per exemple adjudicar quin criteri d'èxit s'utilitza; si es fan valoracions del tipus "tolerància zero" o per contra es tenen en compte les millores respecte el nivell de risc de cada individu; si es considera reincidència un nou delicte relacionat amb la problemàtica específica de l'individu o qualsevol tipus de delicte, etc.
2. Un altre problema està relacionat amb la medició fiable de la reincidència i el problema de la "xifra negra". En aquest sentit, només podem aspirar a conèixer les dades oficials a no ser que es facin servir mesures d'autoinforme. Però fins i tot aquestes poden estar falsejades perquè els individus no informin sobre els delictes més greus.
3. L'elecció del període de seguiment també es presenta com un problema, atès que es fa necessari un període de seguiment perllongat de més de tres anys per assegurar la validesa. Cal tenir en consideració que una període d'inactivitat criminal podria tractar-se en realitat d'una interreupció entre delictes, i no d'un veritable "desistiment" delictiu (Maruna et al., 2004).
4. Un altre dificultat que presenta la utilització de la reincidència com a mesura de resultats del tractament és l'anomenat problema de les "taxes base baixes". Això vol dir que per algunes tipologies de delinqüents, com

els maltractadors, les taxes de reincidència naturals (sense intervenció) acostumen a ser baixes (20-30%) això fa més difícil mesurar amb suficient potència estadística l'impacte dels tractaments per reduir-la.

5. Per últim, cal considerar que la reincidència ens està informant de fracassos greus dels individus en els seus processos d'integració, però no és prou sensible com a mesura de l'èxit rehabilitador que es podria estar donant en els subjectes com a conseqüència de la intervenció rebuda.

Així doncs, malgrat que avaluar la reincidència és necessari, és imprescindible utilitzar altres mesures complementàries que incloguin l'avaluació de possibles millores psicològiques i conductuals dels subjectes que estinguin directament relacionades amb els objectius dels tractaments. Entre aquestes es troben, com ja hem comentat anteriorment actituds, distorsions cognitives, empatia, competència psicosocial, etc.

3. Objectius

L'objectiu general d'aquest projecte és avaluar el nou programa específic de violència de gènere que s'aplica en els diferents centres penitenciaris de Catalunya. Aquest objectiu general de la investigació es concreta en els següents dos objectius específics:

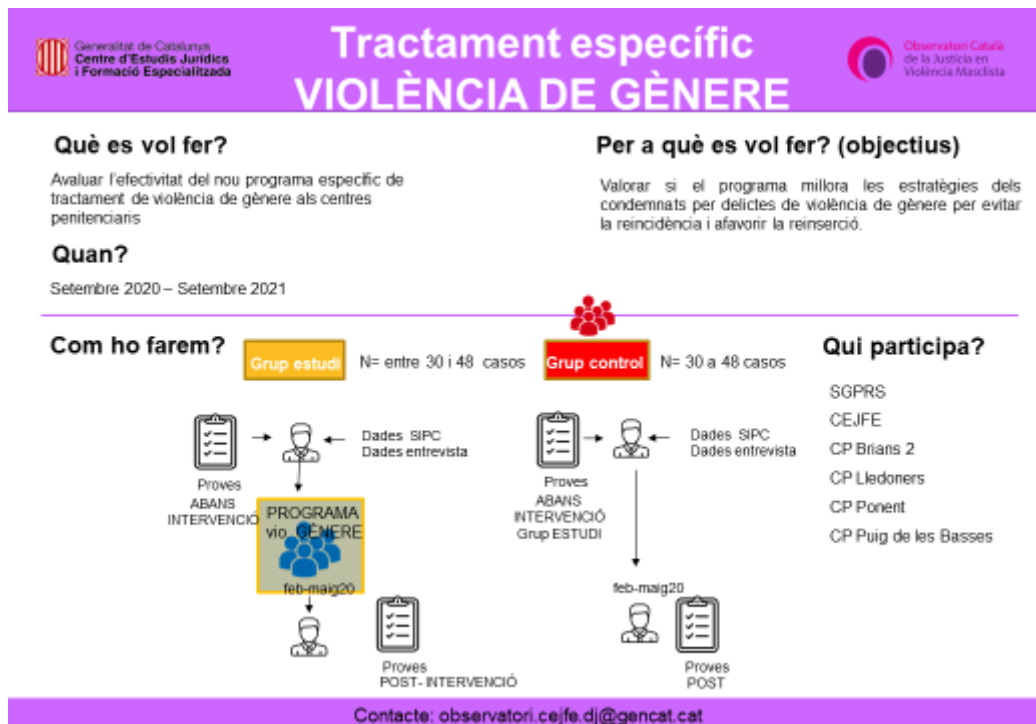
1. Identificar el perfil més comú d'interns que participen en els programes específics de violència de gènere. Avaluar la presència de factors de risc i protecció que des de la teoria i d'altres estudis s'han associat amb aquest tipus de delictes.
2. Avaluar l'efectivitat del programa específic atenent a l'assoliment dels propis objectius de canvi que planteja la intervenció i detectar els possibles canvis terapèutics que puguin esdevenir en els participants.

4. Metodologia

4.1 Disseny de la investigació

Es tracta d'un disseny intergrups de grup control amb mesures pre (abans) i mesures post (després). A la figura 2, es pot veure la representació gràfica del disseny de la investigació.

Figura 2. Disseny d'investigació

4.2 Participants

La mostra global d'aquest estudi sobre l'efectivitat terapèutica del programa específic d'intervenció en violència de gènere a les presons catalanes consta de 65 interns provinents de 3 centres penitenciaris diferents: Brians 2, Lledoners i Ponent. En un inici estava previst que també participés el centre penitenciar de Puig de les Basses, però per raons de falta de personal l'edició del programa no es va ofertar en el període de l'estudi.

No obstant això, per tal de donar consistència i fiabilitat als resultats de les anàlisis que es presentaran, es va haver de fer una depuració estadística de les dades amb la finalitat de resoldre diferents qüestions metodològiques, i

particularment l'absència d'informació en múltiples casos. És per això que finalment la mostra seleccionada per a aquesta recerca està integrada únicament per 32 subjectes. 18 conformen el grup de tractament i 14 el grup control.

Taula 1. Relació de participants a la investigació

CENTRE PENITENCIARI	Subjecte seleccionats	Participants investigació PRE	No participants investigació	Participants POST	Participants VÀLIDS
Grup Control					
Lledoners	2	2	0	2	2
Brians 2	19	13	6	12	10
Ponent	14	8	6	6	2
Subtotal	35	23	12	20	14
Grup Estudi					
Lledoners	11	11	0	11	8
Brians 2	15	11	4	8	8
Ponent	4	4	0	3	2
Subtotal	30	26	4	22	18
Total	65	49	16	42	32

Per a la selecció del grup control es va demanar als aplicadors que seleccionessin interns amb característiques similars als del grup tractament, és a dir que estiguessin condemnats per un delicte de violència de gènere, però que encara no haguessin participat en cap programa d'intervenció.

Cal esmentar que en tot el procés de recollida i tractament de les dades s'ha observat amb cura les disposicions de la *Llei catalana de protecció de dades* en referència a preservar la identitat dels subjectes. En aquest sentit, s'ha separat en dues bases de dades diferents la informació empírica dels subjectes i les seves dades personals i identificatives.

4.3 Instruments de recerca

Els mètodes de recollida d'informació sobre cadascun dels casos seleccionats van ser els següents:

1. Variables sociodemogràfiques i de carrera criminal: S'ha elaborat per a aquest estudi una plantilla de recollida de dades sociodemogràfiques i de carrera criminal (Annex 2) rellevants per a aquesta tipologia delictiva (en concret s'exploren les següents àrees: país i família d'origen, família

adquirida, dimensió educativa i laboral, consum de substàncies tòxiques, variables relacionades amb els antecedents delictius i variables vinculades al delictes actual de violència de gènere.

2. Variables psicològiques: Amb l'objectiu d'avaluar els canvis en els diferents ingredients que componen el programa específic d'intervenció en violència de gènere es va fer servir l'EPVG: L' Escala d'Avaluació Psicològica de les persones que exerceixen violència de gènere (Martínez i Pérez, 2009).

Aquest instrument integrat consta de 196 ítems. Aquests estan agrupats en 13 subescales que avaluen variables psicològiques teòricament relacionades amb el risc de violència de gènere. L'escala permet que cada subjecte ponderi (en 0,1,2,3) el grau d'acord que té amb cada una de les afirmacions realitzades (Veure Annex 3).

Les 13 subescales que componen l'instrument d'avaluació (EPVG), i per tant les variables psicològiques que avalua, son les següents:

Etiqueta	Variables psicològiques susceptibles de millora terapèutica	Núm. ítems	Rang
Actituds sexistes	Més puntuació, més actituds sexistes	8	0-24
Agressivitat	Més puntuació, més agressivitat	11	0-33
Alcoholisme	Més puntuació, més consum problemàtic d'alcohol	8	0-24
Conflicte de parella	Més puntuació, més conflictes amb la parella	26	0-78
Desijabilitat social	Més puntuació, menys desitjabilitat social	14	0-42
Distorsions cognitives relacions interpersonals	Més puntuació, més errors en la percepció de les relacions socials	15	0-45
Distorsions cognitives sobre violència i dona	Més puntuació, més errors en les creences sobre l'ús de violència i rol de la dona	9	0-27
Empatia	Més puntuació, més empatia	16	0-48
Ira	Més puntuació, més ira	32	0-96
Estadis de canvi	Més puntuació, estadi de canvi més procliu a l'acció	10	0-30
Processos de canvi	Més puntuació, més predisposició	20	0-60
Processos de resistència	Més puntuació, més resistència al canvi	16	0-48
Satisfacció parella	Més puntuació més ajust i satisfacció amb la parella	11	0-33
Total		196	0-588

Aquesta escala fou dissenyada *ad hoc* per l'estudi, també finançat pel Centre d'Estudis i Formació Especialitzada, sobre *Avaluació de programes formatius aplicats des de l'execució penal a la comunitat en delictes de violència de gènere* (Pérez i Martínez, 2010). A la memòria de l'estudi podeu trobar de manera més desenvolupada les propietats de l'escala.

4.4 Procediment

Tant la selecció dels interns com la recollida de dades va ser portada a terme pels professionals de rehabilitació dels tres centres penitenciaris participants en la recerca: Brians 2, Lledoners i Ponent.

Previ a l'inici de la recerca es va fer una sessió formativa per als aplicadors amb l'objectiu: que coneguessin el disseny de l'estudi, els criteris per a la selecció dels participants i els instruments que haurien d'aplicar. En aquesta sessió formativa també es va fer èmfasi en el procediment per assignar un codi d'identificació que atorga anonimat a la persona tant en els qüestionaris que emplena com a la base de dades. Tanmateix, els participants eren prèviament informats sobre la realització de l'estudi i se'ls demanava que signessin un consentiment informat (Annex 1) que acreditava la seva participació voluntària a l'avaluació del programa específic en que participa.

L'avaluació pretractament es va realitzar en la primera sessió del programa d'intervenció per al grup que participava en el programa específic de violència de gènere, i durant la mateixa setmana aproximadament en el grup control. Aquestes sessions van tenir lloc entre finals de gener i principis del mes d'abril, depenent del centre penitenciar.

L'avaluació postractament va coincidir amb la sessió de tancament del programa específic, és a dir un cop finalitzada la sessió 32, la qual cosa comporta que la reavaluació es dugué a terme unes 11 setmanes després aproximadament, depenent de la "*intensitat*" amb que es desenvolupa a cada centre. En tot cas l'avaluació postractament de tots els grups va finalitzar el 30 de juny de 2021.

4.5 Anàlisi de dades

D'acord amb els objectius i el disseny plantejats, s'han realitzat diferents tipus d'anàlisis:

- a) Exploració descriptiva de la mostra d'estudi mitjançant el càlcul de les freqüències de totes les variables d'estudi, així com l'obtenció dels estadístics més habituals per a les variables contínues (mitjana, desviació estàndar, valors mínims i màxims).
- b) Estimació de l'efecte del tractament en les diferents escales. Per conèixer l'efecte mitjà del tractament s'ha estimat amb un model de regressió lineal on les diferències dy són les variables dependents i la variable grup (control o tractament) són la variable independent.
- c) En el model de regressió lineal s'han inclòs com a covariables determinades variables sociodemogràfiques i criminològiques per l'efecte que poden estar produïnt sobre el tractament.

Així doncs, el model final és el següent:

$$dy_i = w_0 + w_1 x_{Grup} + \sum_{i=2}^{P+1} w_i x_i$$

on x_i representa cadascuna de les P covariables i interaccions rellevants.

Els criteris per incloure covariables en el model van ser:

- que tingués rellevància per l'estudi
- que un màxim de dos participants tinguin valor nul de la variable (per no excloure molts participants)
- que la seva inclusió incrementés la varianza explicada pel model

Amb aquests criteris, 9 covariables s'han inclòs al model final.

1. Actitud davant del delicte
2. Consum abusiu de drogues o alcohol
3. Antecedents

4. Nivell educatiu
5. Ingress anterior a presó
6. Antecedents familiars de consum d'alcohol o drogues
7. Consum de drogues en el delict actual
8. Víctima del delict actual: ex-parella
9. Víctima del delict actual: parella i fills

De les 9 covariables, dues (consum de drogues o alcohol i actitud respecte al delict) tenien un efecte més gran i per tant s'han afegit també al model les interaccions d'aquestes covariables amb la variable d'interès (Grup).

En resum, el model final té com a variables independents el Grup, 9 covariables i 2 interaccions (P=11).

d) Anàlisi qualitativa d'algunes variables relativa a la implementació dels programes

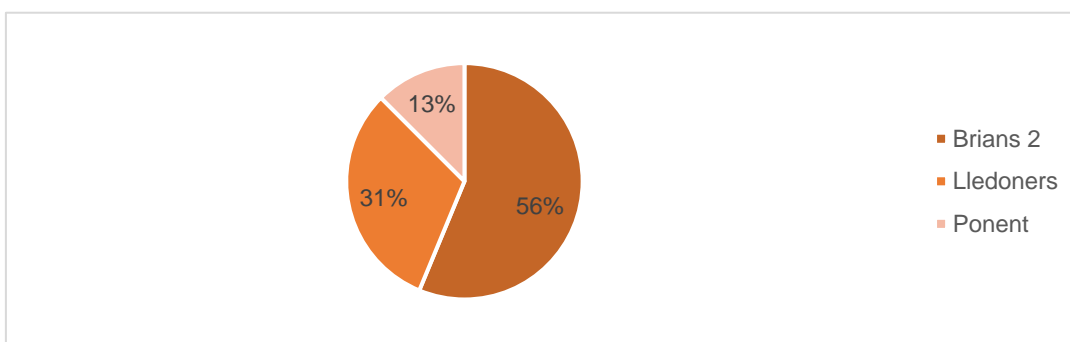
5. Resultats

5.1 Perfil d'interns i factors de risc

Del total de la mostra estudiada (32 subjectes), 18 han participat en el programa específic de tractament (GT=59,4%) i 14 no ho han fet (GC=40,6%).

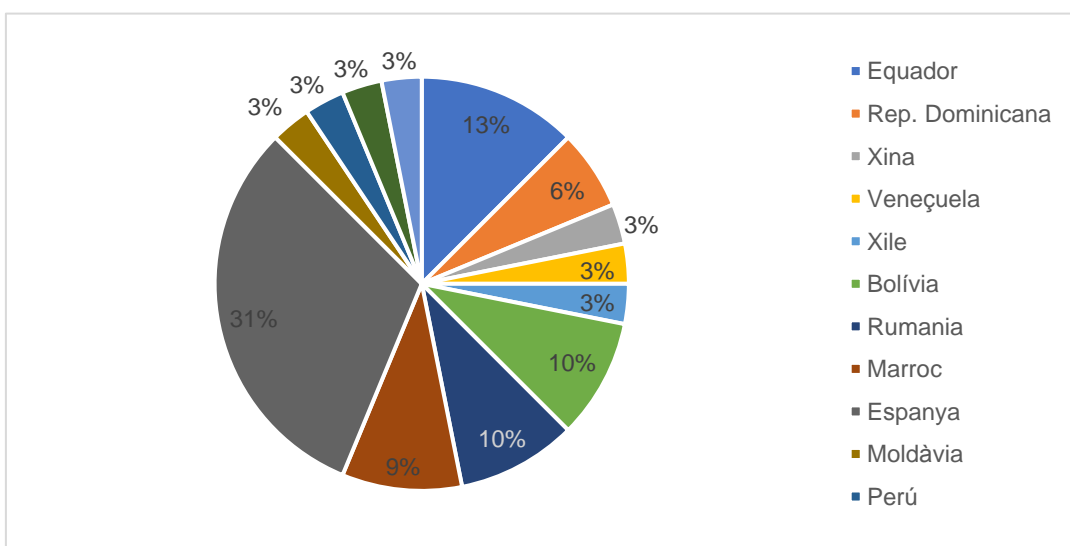
La distribució per centres es pot veure representada al gràfic 1: 18 subjectes es troben al centre penitenciari Brians 2, 10 son de Lledoners i 4 subjectes de Ponent.

Gràfic 1. Centre penitenciari

L'edat mitjana en el moment de l'avaluació és de 38 anys (DT. 14,2), essent la mitjana de 39 anys (DT. 16,77) en el grup de tractament i de 37 en el grup de control (DT. 9,84). La nacionalitat més present és espanyola amb un 31,3%, seguida de l'equatoriana (12,5%) i la boliviana, romanesa i marroquina amb un 9,4% cadascuna d'elles.

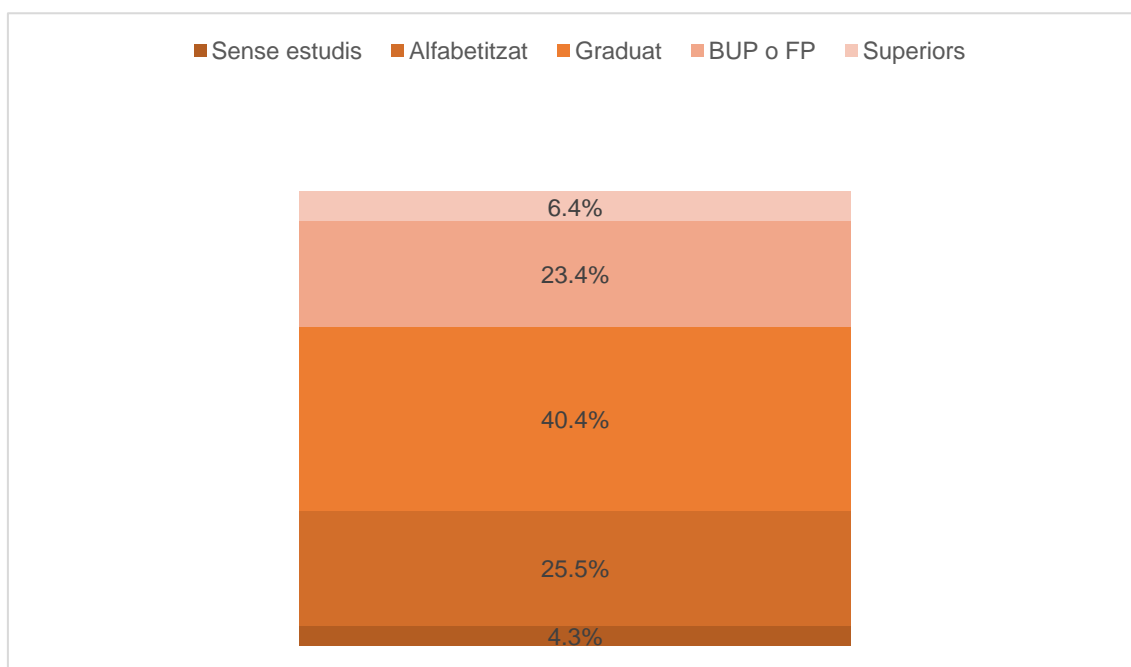
Gràfic 2. País d'origen

Àrea formativa i laboral

En relació amb el nivell d'estudis, un 4,3% de la mostra no tenen cap estudi, un 25,5% tenen estudis mínims (alfabetització), un 40,4% han assolit el graduat escolar, un 23,4% presenten estudis de formació professional o batxillerat i un 6,4% estudis superiors. L'edat mitjana en el moment d'abandonar els estudis és de 15 anys (DT. 2,60) i en un 52,9% de casos el motiu d'abandó va ser l'inici en el mercat laboral, seguit de dificultats econòmiques (14,7%) i d'inici del procés migratori (11,8%).

Gràfic 3. Nivell d'estudis

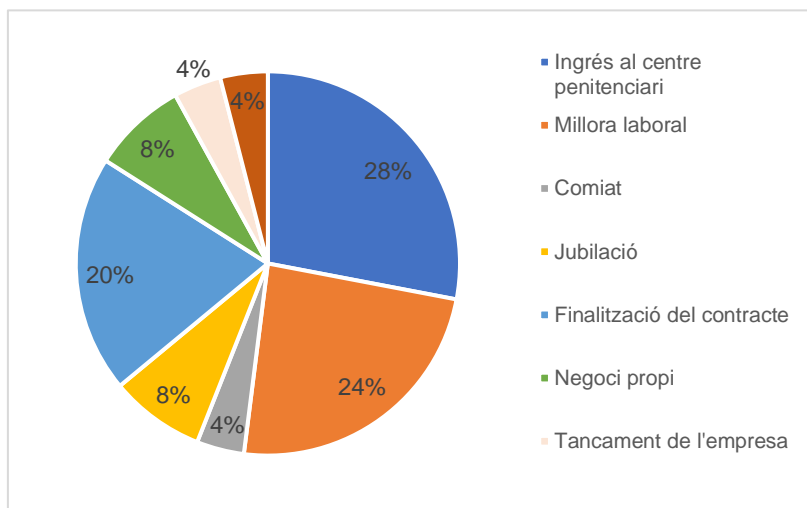
Pel que fa als conflictes dins l'àmbit escolar, el 30,2% reporta absentisme escolar, un 16,3% expulsions, un 14,2% informa de càstigs reiterats i un 9,3% de baralles.

Per altra banda, del total de la mostra, un 15,6% refereix haver estat ingressat en un centre tutelar o reformatori.

En l'àmbit laboral, un 70,7% de la mostra treballava abans de l'ingrés a presó. D'aquests, un 72,3% ho feia en una professió no qualificada (amb una durada mitjana d'11,5 mesos).

La mitjana de llocs de treball al llarg de la seva trajectòria professional ha estat de 6 amb una durada màxima de 7 anys. Pel que fa al motiu principal de finalització del vincle laboral, el més habitual ha estat l'ingrés a presó (28%), seguit de la millora laboral (24%) i la finalització de contracte (20%).

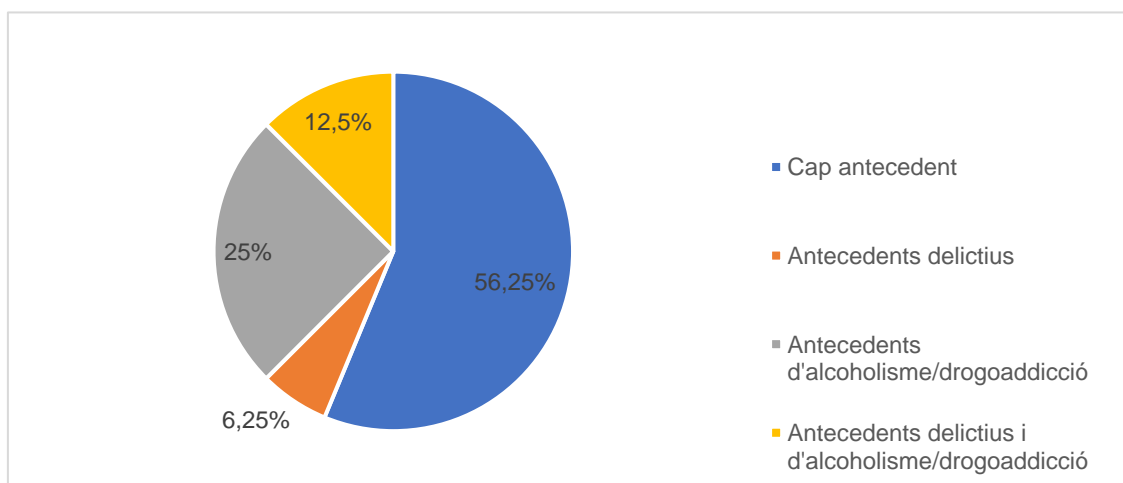
Gràfic 4. Motiu finalització vincle laboral

Família d'origen

Quant a la família d'origen trobem que 8 subjectes presenten antecedents de consum abusiu de substàncies tòxiques dins del nucli familiar, 4 subjectes presenten antecedents tant delictius com de problemàtica toxicològica i 2 subjectes presenten únicament antecedents de tipus delictiu.

Gràfic 5. Antecedents família d'origen

En relació amb les experiències de victimització dins de l'àmbit familiar, un

18,5% de la mostra refereix haver estat víctima de maltractament i un 11,1% ho ha estat tant de maltractament com d'abusos sexuals.

També cal esmentar que en un 44,4% dels casos s'ha produït modelatge de maltractaments dins de la família d'origen, és a dir, han estat testimonis de violència de gènere. (Tot i que és important destacar l'alt nombre de valors perduts en aquesta categoria [un 43,8%]).

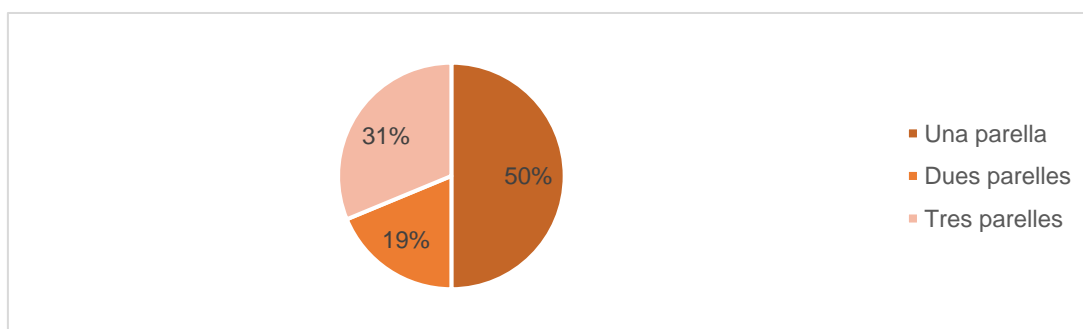
Per últim, en un 35,7% dels casos hi ha hagut absència d'algun progenitor durant la infància (essent el més comú l'absència d'ambdós progenitors (50% dels casos) seguida de l'absència de la figura paterna (40%) i de la materna (10%).

Relacions de parella

Del total de la mostra un 59% son solters, un 25,6% estan separats, un 10,3% estan casats i un 5,1% son vidus.

Quant al nombre de relacions de parella, majoritàriament han tingut una o dues parelles significatives i en un 31% dels casos refereixen haver-ne tingut tres o més.

Gràfic 6. Relacions afectives (parelles)

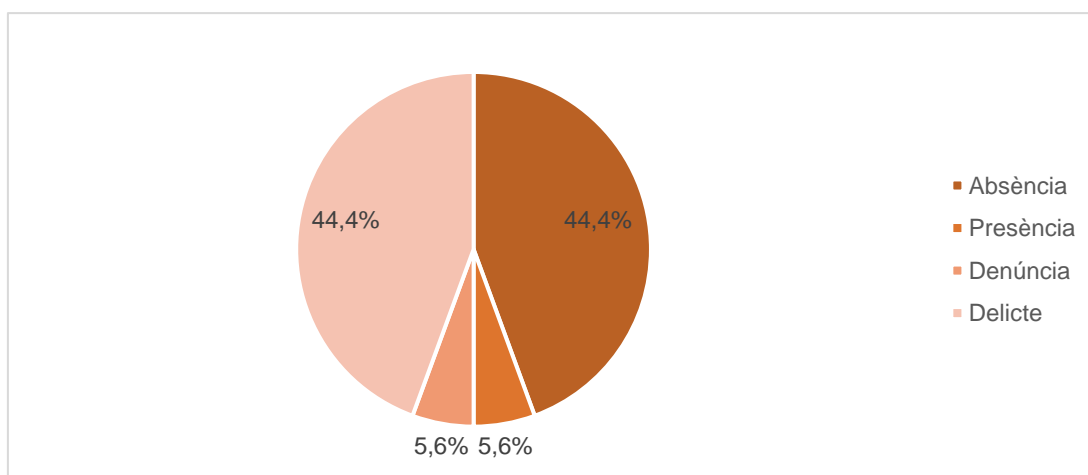

Pel que fa a la primera relació de parella, 9 subjectes estaven casats, 9 conviuen amb la parella i 8 tenien una relació sense convivència. La mitjana de convivència és de 54 mesos (4 anys i mig). D'aquesta primera relació, un 42,3% no tenen fills/es, un 30,8% té dos fills/es, un 23,1% en té un i el 3,8% restant en té 4. La mitjana d'edat del primer fill/a és de 18 anys i la del segon/a 13.

Amb relació als conflictes amb la primera parella, en un 38,5% dels casos no hi són presents, en un 11,5% hi són presents i en un 50% van constituir un delictes.

Del total de subjectes que van tenir una segona relació de parella, un 20,4% van estar en situació de convivència, un 18,4% sense convivència i un 12,2% van formalitzar la relació casant-se. La durada mitjana d'aquesta segona relació de parella és de 36 mesos (3 anys). Pel que fa al nombre de fills, un 57,1% no en va tenir, un 28,6% en va tenir un, un 9,5% en va tenir dos i un 4,8% en va tenir tres. Quant als conflictes dins de la segona relació de parella, en un 44,4% dels casos hi havia absència de conflictes, en un 5,6% els conflictes eren presents, en un 5,6% dels casos es va produir una denúncia i en un 44,4% dels casos es va consumir el delictes.

Gràfic 7. Conflictes segona relació de parella

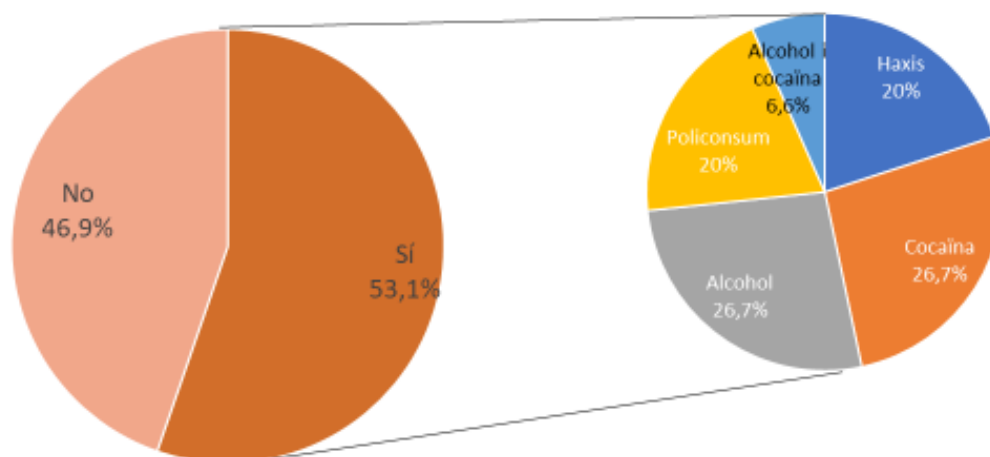
Finalment, del total de la mostra, 10 subjectes (31%) informaren d'una tercera relació amb una duració mitjana de 36 mesos (3 anys). D'aquests, 8 informen que es va produir el delictes dins d'aquesta tercera relació de parella.

Psicopatologia

Del total de la mostra, un 55,3% presenta consum habitual de drogues i alcohol, amb una edat mitjana d'inici en el consum de 19 anys. Pel que fa al tipus de substància d'abús, dels 15 subjectes que han reportat consumir habitualment drogues 4 consumien de manera abusiva cocaïna, 4 consumien

alcohol, 3 feien un consum abusiu de haixis, 3 afirmen ser policonsumidors i 1 combinava el consum d'alcohol amb el de cocaïna.

Gràfic 8. Consum habitual de drogues i alcohol

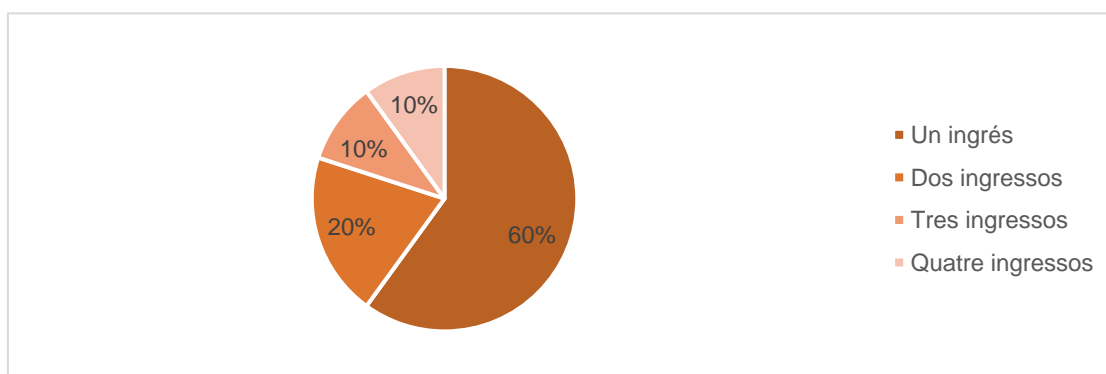

Quant a la psicopatologia dels subjectes, un 29,8% ha presentat intents de suïcidi o autolesions i 3 subjectes (9,4%) refereixen haver presentat símptomes psicòtics i/o maníacs recents.

Variables penals i penitenciàries

Un 40% de la mostra presenta un ingrés anterior a presó, essent la mitjana d'ingressos en aquests casos de 2,8. L'edat mitjana del primer ingrés és de 32 anys (DT. 10,5).

Gràfic 9. Número d'ingressos a presó

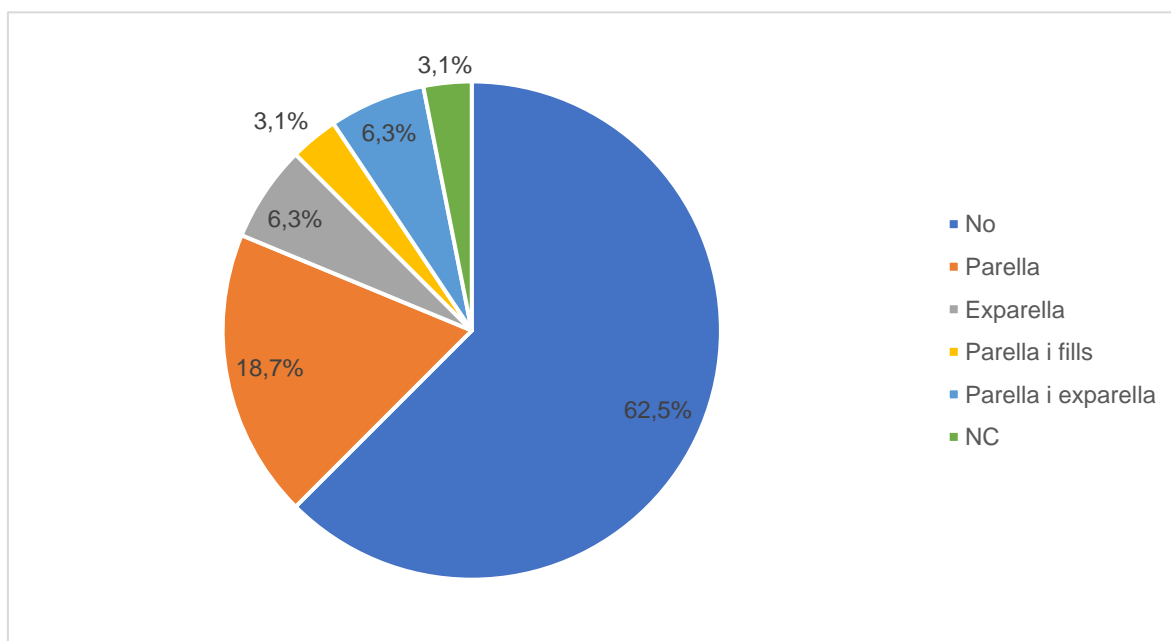
Pel que fa al nombre de delictes, la mitjana és de 4 delictes. Un 48,8% de la mostra ha dut a terme un trencament de condemna per incompliment de l'ordre de protecció a la víctima.

En relació amb els antecedents delictius, un 31,25% dels subjectes tenen antecedents. D'aquests, un 30% per delictes contra la propietat, un 20% per delictes contra la seguretat viària, 10% per delictes contra la propietat, les persones i la salut pública, 10% per delictes contra la propietat i seguretat viària, 10% per delictes contra la propietat, la salut pública i la seguretat viària, 10% per delictes contra la propietat i la salut pública, i 10% per delictes contra les persones.

Antecedents de violència de gènere

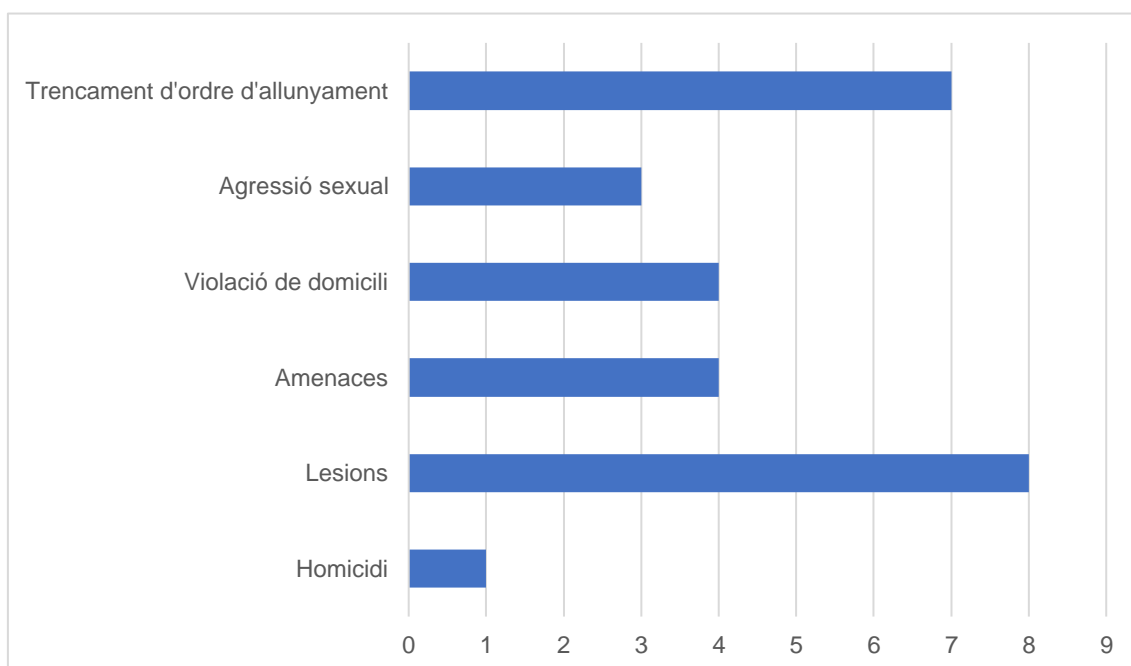
Del total de la mostra un 37,5% presenta antecedents per altres delictes de violència domèstica (essent la mitjana 3 delictes). D'aquests 12 subjectes, 6 tenen antecedents per violència contra la parella, 2 per violència contra la parella i ex-parella, 2 contra la ex-parella, 1 subjecte té antecedents de violència de gènere i domèstica (parella i fills) i 1 no es coneix.

Gràfic 10. Antecedents de violència de gènere

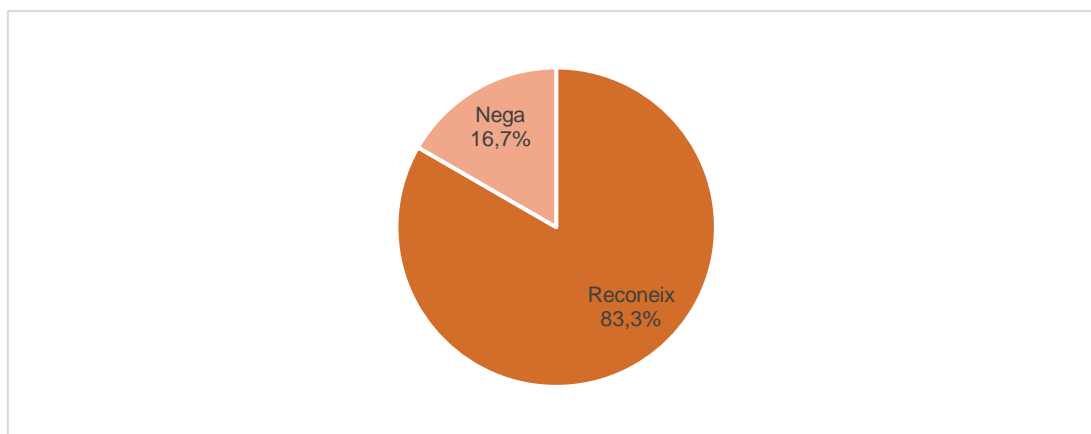
Pel que fa a la diversitat delictiva dels antecedents de violència de gènere, un 5,6% dels individus amb antecedents de violència de gènere o domèstica té antecedents d'homicidi, un 66,7% per delictes de lesions de violència de gènere, un 27,8% per amenaces, un 22% per violació de domicili, un 16,7% per agressió sexual i un 44,4% per trencament de l'ordre d'allunyament.

Gràfic 11. Tipus d'antecedents

Quant al lloc on es va produir el delictes, en un 83,3% dels casos es va produir en el domicili familiar i en dos casos es van usar armes. Pel que fa al consum de drogues, en un 38,9% dels casos hi ha consum de drogues en la comissió del delictes (apareixent aquest consum a la sentència només en un dels casos).

Gràfic 12. Actitud davant del delictes

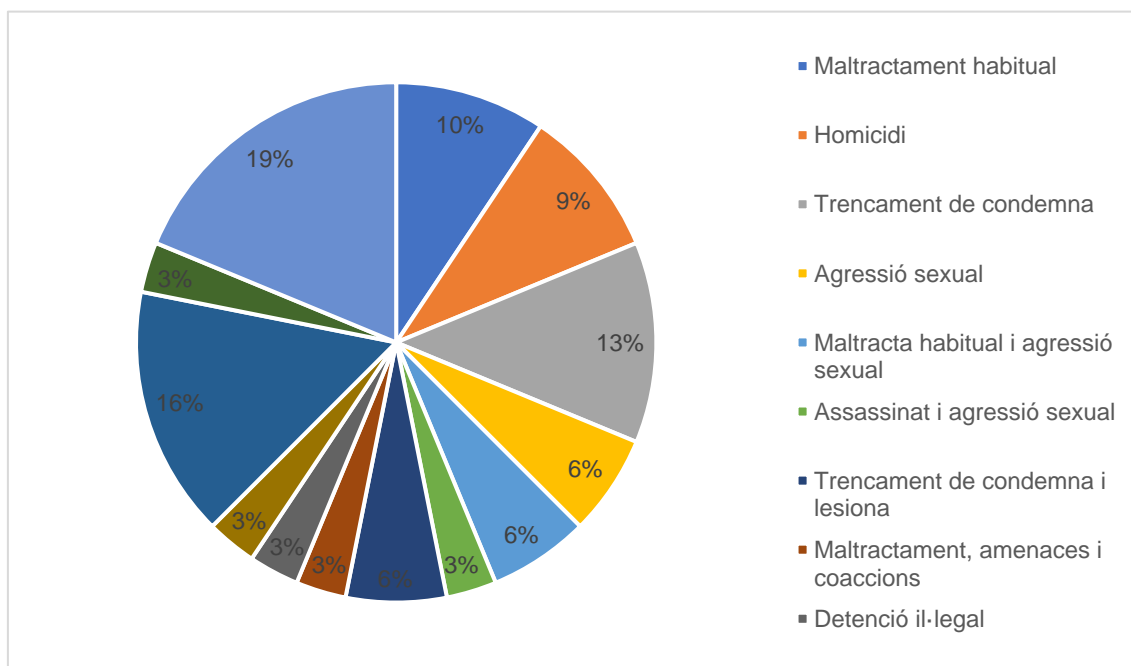
Finalment, destacar que un 18,2% dels delictes es van produir en tràmits de separació i que la gran majoria dels subjectes (10) reconeixen aquests fets.

Delictes actuals de violència de gènere

El delictes principal en 6 casos ha estat el de maltractament, seguit de l'assassinat (5 subjectes) i del trencament de condemna (4 subjectes). A

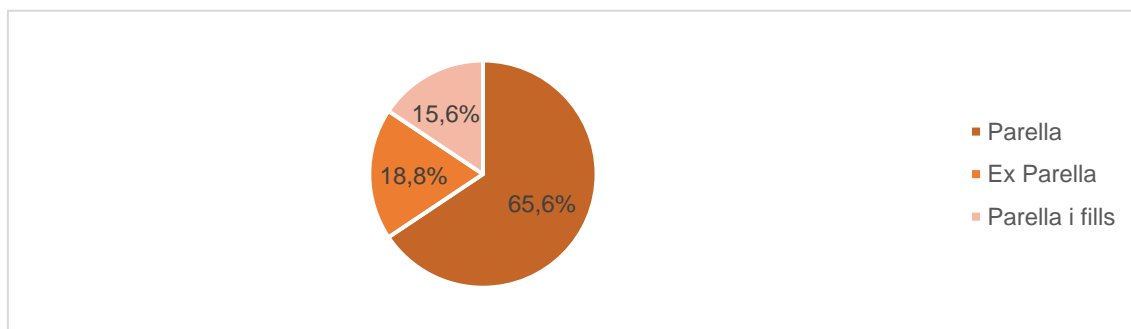
continuació es troben els delictes de maltractament habitual, homicidi, agressió sexual i trencament de condemna i lesions (2 casos cadascun d'ells) i subjectes que presenten una combinació de diferents delictes. En un 27,5% dels casos es va utilitzar una arma blanca i en un 41,2% hi ha consum de drogues en la comissió del delicte.

Gràfic 13. Tipus de delicte actual

Quant a la víctima del delicte, en 21 casos es tractava de la parella, seguit de l'ex-parella (6 casos) i de la parella i els fills (5 casos).

Gràfic 14. Víctima del delicte actual

El lloc principal on es desenvoluparen els fets delictius fou el domicili familiar (54,8% dels casos), seguit del domicili de la víctima (19,4%), el carrer (9,7%), un aparcament, un restaurant i un bar (3,2% cadascun d'ells).

Per últim, destacar que un 75% de la mostra reconeix el delicte actual. En 7 casos (22,6% de la mostra) els fets es van produir en tràmits de separació i 6 subjectes havien estat condemnats anteriorment per cometre delictes sobre la mateixa víctima.

5.2 Efectivitat del tractament

Les dades recopilades inclouen 49 participants. Tots els participants que no han contestat el segon qüestionari s'han exclòs de l'anàlisi. Igualment s'han exclòs els participants que han contestat menys del 90% de les preguntes a qualsevol dels dos qüestionaris. Així doncs, la mostra de participants vàlids és de 32.

Cada qüestionari s'ha resumit en les puntuacions en 13 escales. Per obtenir les puntuacions en cada escala s'han seguit els següents passos:

1. S'han invertit les codificacions de les respostes a preguntes amb sentit negatiu.
2. Les respostes omises s'han imputat fent servir la mediana de les respostes de cada participant en cada escala.
3. S'han sumat les respostes a les preguntes que pertanyen a una determinada escala.

A continuació es presenta la taula 2, que recull les puntuacions de les medianes per ambdós grups en els dos períodes d'aplicació, així com les seves diferències. S'ha optat per presentar les medianes atès que en tractar-se de variables senceres positives la seva distribució no és normal i per tant la mediana és un millor indicador de la tendència central.

Taula 2. Mediane de les puntuacions a cada escala per a cada grup ("pre" i "post" indiquen les dues administracions del qüestionari).

<i>Variables psicològiques</i>	<i>GRUP CONTROL</i>		<i>GRUP TRACTAMENT</i>		<i>Rang teòric</i>	<i>Diferència medianes</i>		<i>Interpretació resultat</i>		<i>Sentit tractamental</i>	
	<i>PRE</i>	<i>POST</i>	<i>PRE</i>	<i>POST</i>		<i>GC</i>	<i>GT</i>	<i>GC</i>	<i>GT</i>	<i>GC</i>	<i>GT</i>
Actituds sexistes Més puntuació, més actituds sexistes	4	3	5	3	0-24	-1	-2	redueix	redueix	millora	millora
Agressivitat Més puntuació, més agressivitat	8	6	10	9.5	0-33	-2	-0.5	redueix	redueix	millora	millora
Alcoholisme Més puntuació, més consum problemàtic d'alcohol	1	0	5.5	4.5	0-24	-1	-1	redueix	redueix	millora	millora
Conflicte de parella Més puntuació, més conflictes de parella	16	11	22	16.5	0-78	-5	-5.5	redueix	redueix	millora	millora
Desitjabilitat social Més puntuació, menys desitjabilitat social	12	10	11	12	0-42	-2	1	redueix	incrementa	empitjora	millora
Distorsions cognitives relacions interpersonals Més puntuació, més errors en la percepció de les relacions socials	16	17	18	20	0-45	1	2	incrementa	incrementa	empitjora	empitjora
Distorsions cognitives sobre violència i dona Més puntuació, més errors en les creences sobre l'ús de violència i rol de la dona	14	10	11	11	0-27	-4	0	redueix	manté	millora	no canvia

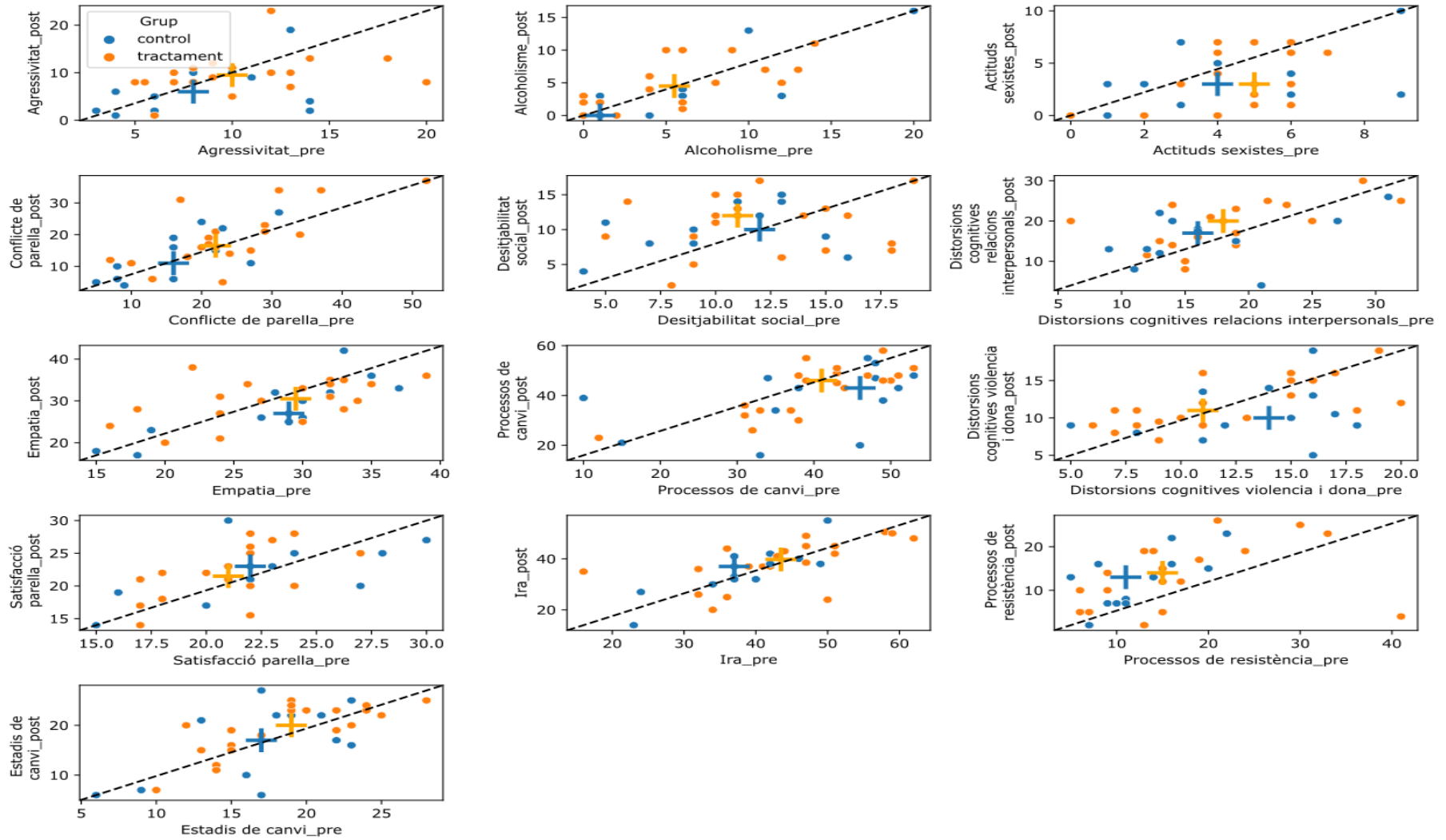
Empatia Més puntuació, més empatia	29	27	29.5	30.5	0-48	-2	1,5	redueix	incrementa	empitjora	millora
Ira Més puntuació, més ira	37	37	43.5	39.75	0-96	0	-3.75	manté	redueix	no canvia	millora
Estadis de canvi Més puntuació, estadi de canvi més procliu a l'acció	17	17	19	20	0-30	0	1	manté	incrementa	no canvia	millora
Processos de canvi Més puntuació, més predisposició al canvi	46	43	41	46	0-60	-3	5	redueix	incrementa	empitjora	millora
Processos de resistència Més puntuació, més resistència al canvi	11	13	15	14	0-48	2	-1	incrementa	redueix	empitjora	millora
Satisfacció parella Més puntuació, més satisfacció amb la parella	22	23	21	21.5	0-33	1	0.5	incrementa	incrementa	millora	millora

Pel que fa al grup tractament, les puntuacions medianes obtingudes en les variables agressivitat i ira mostren un descens en les puntuacions entre l'aplicació abans del tractament i després, la qual cosa indicaria una millora en el control de la ira i les respostes agressives. Quant a la relació conflictiva de parella, veiem que es produeix una millora que també es veu tímidament representada en l'increment de l'empatia. També s'evidencia una millora en les puntuacions relatives als processos de canvi i les actituds sexistes. En les variables relacionades amb els pensaments irracionals envers les dones i l'ús de la violència els resultats mostren que no hi ha grans canvis i inclús hi hauria un increment de determinats pensaments hostils en la relació amb altres persones.

Les variables alcoholisme i desitjabilitat social, son dues variables de chequeig que no estan directament relacionades amb els objectius de la intervenció. És molt interessant destacar que els subjectes del grup control presenten una major desitjabilitat social que el grup tractament.

Malgrat aquestes tendències, els resultats no son estadísticament significatius. Com es pot veure a la figura 3 (Gràfic de dispersió de les puntuacions dels dos qüestionaris per a cada escala) existeix molta variabilitat tant pel grup control com pel de tractament. Les respostes estan en general distribuïdes al voltant de la diagonal indicant que alguns participants tenen puntuacions més altes i altres puntuacions més baixes en el segon qüestionari comparat amb el primer. Les medianes dels dos grups, representades amb creus a la gràfica, estan a prop de la diagonal, indicant diferències petites entre les dues administracions del qüestionari pels dos grups en conjunt.

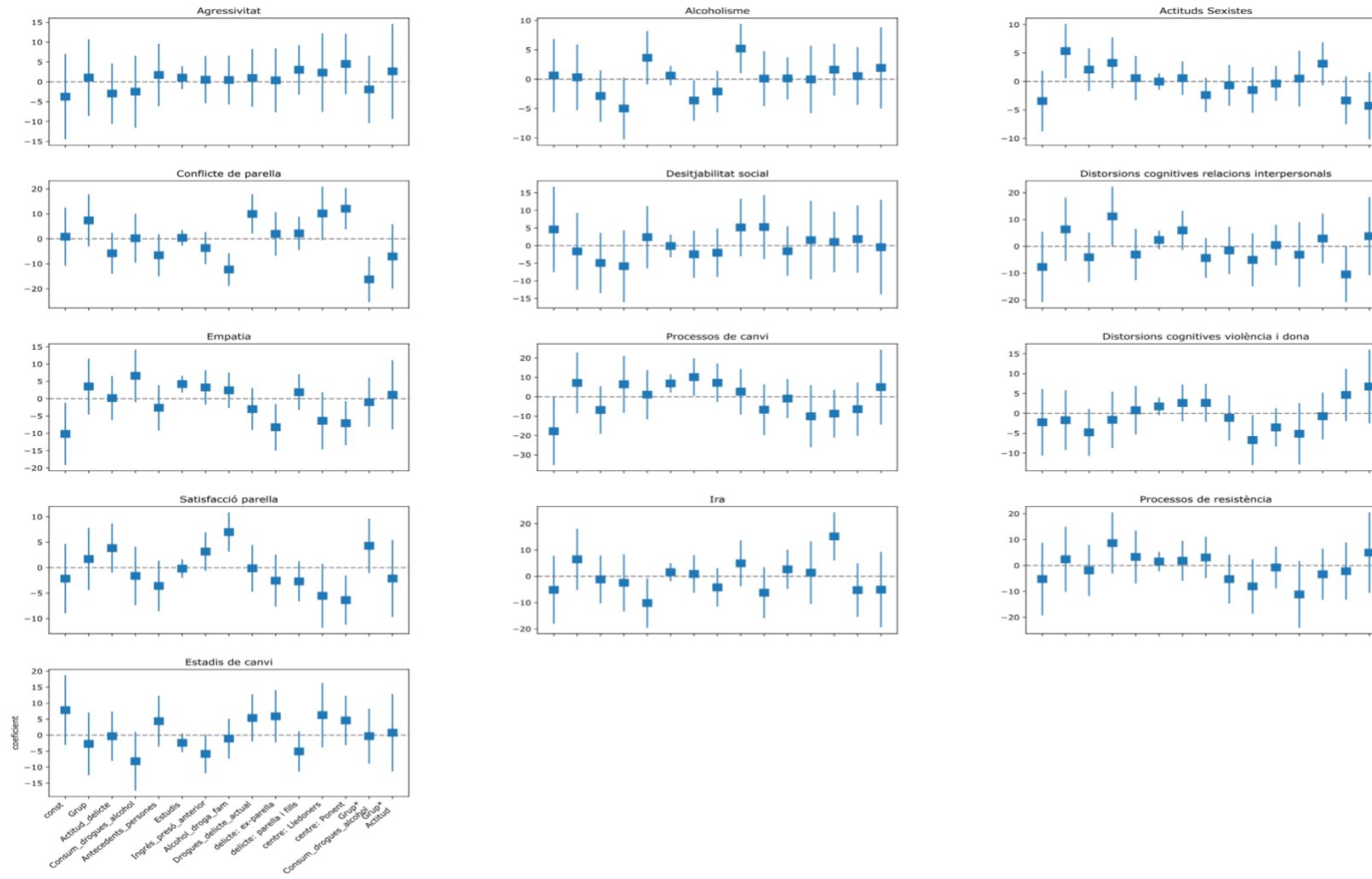
Figura 3: Gràfic de dispersió de les puntuacions dels dos qüestionaris per a cada escala

Nota a la Figura 3: Gràfic de dispersió de les puntuacions dels dos qüestionaris per a cada escala. Cada subgràfic representa una escala. Les puntuacions a la primera subministració del qüestionari es representen a l'eix x i les puntuacions de la segona a l'eix y. Les puntuacions de cada participant es representen amb punts diferenciats amb color segon el grup (blau: control, taronja: tractament). Les creus representen les medianes dels dos grups. La mida del símbols no indica cap mesura de desviació

Quant a l'efecte del tractament (veure Figura 4), els resultats del model lineal no mostren un efecte del tractament de mida significativa en cap escala. Les estimacions dels efectes són molt incertes: l'interval de confiança del 95% inclou en general tant valors positius com negatius.

Figura 4: Coeficients del model de regressió per a cada escala

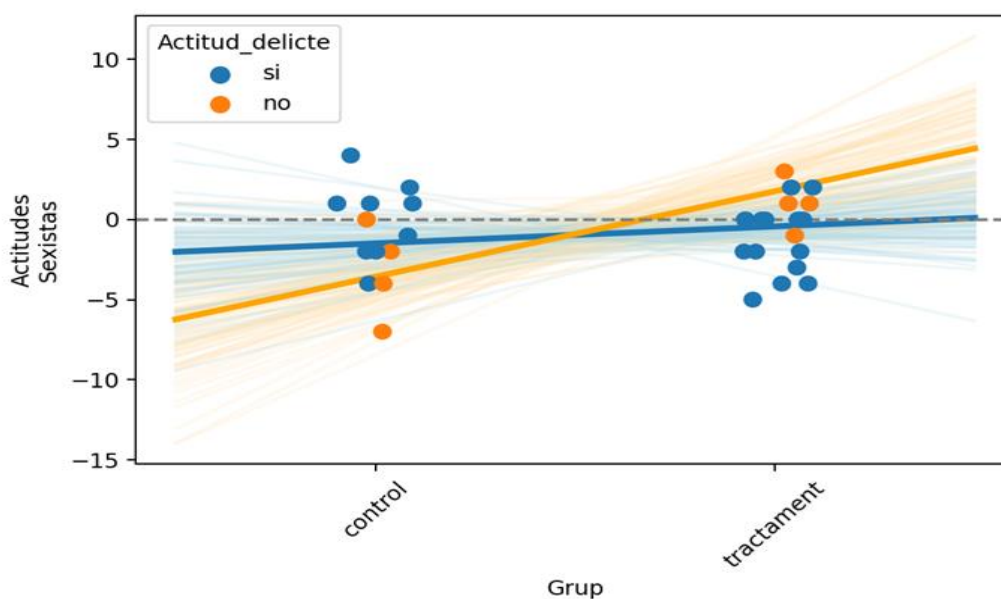

Nota a la Figura 4: Coeficients del model de regressió per a cada escala. Cada panell mostra els coeficients del model per l'escala corresponent indicada al títol del mateix. Cada coeficient representa la influència de la variable corresponent en la diferència de puntuació entre la segona i la primera administració del qüestionari. El símbol del quadrat representa el coeficient estimat i la barra vertical l'interval de confiança del 95%. L'efecte mitjà del tractament correspon al valor del coeficient per la variable Grup. La línia discontinua horitzontal marca la referència del zero: els intervals de confiança que creuen aquesta línia indiquen estimacions poc fiables.

Com es pot veure a la figura 4, l'escala on hi ha menys incertesa sobre l'efecte del tractament és la d'actituds sexistes (el coeficient per la variable Grup es troba tot a la banda dels valors positius). Tot i així l'efecte estimat és petit (és de 5.3 amb un error estàndard de 2.4) que significa que el resultat és compatible amb un efecte gairebé nul.

El signe de l'efecte mitjana indica que el grup de tractament millora menys que el grup control quant a les actituds sexistes. Particularment si es considera la interacció entre el grup i la variable actitud davant del delicte. Els resultats indiquen l'existència de dos grups diferents de participants: els que no reconeixen el delicte que mostren actituds sexistes més fortes després del tractament i els que reconeixen el delicte que no mostren pràcticament cap canvi (figura 5).

Figura 5. Model predictiu per l'escala d' actituds sexistes

Nota a la Figura 5: Model predictiu per l'escala d'actituds sexistes. Els cercles representen les diferències, per cada participant, en la puntuació entre la segona i primera administració del qüestionari per a aquesta escala: un valor negatiu indica que el participant té una puntuació més baixa la segona vegada i un valor positiu una puntuació més alta. El color del símbol representa l'actitud respecte el delictu: si el reconeix o no tal com indica la llegenda. Les línies gruixudes representen les rectes de regressió per cadascú dels dos grups. Aquestes rectes donen, en correspondència dels grups de control i tractament marcats al eix x les prediccions del model. Les línies fines representen 100 simulacions de models compatibles amb les dades, donant una mesura de la incertesa a la predicció del model.

Tot i això cal considerar que el fet de no haver-hi cap altre escala amb un efecte rellevant del tractament fa pensar que inclòs en la escala d'actituds sexistes l'efecte observat sigui degut a la variabilitat de les dades i no a un efecte real en la població considerada.

5.3 Dades sobre l'aplicació del programa

Una dada que també s'ha recollit té a veure amb el procediment d'aplicació de la intervenció. Malgrat no aparèixer recollit com un dels objectius de la recerca, sí es va considerar prou rellevant com per analitzar-ho.

Seguint les indicacions sobre l'aplicació del Model Risc-necessitats-responsivitat en que es fonamenta, en part, el Model d'intervenció dirigit a les necessitats dels individus, només aquells interns valorats com a risc alt o mig haurien de fer intervencions intenses com el Programa específic en violència sexual. És a dir, per a aquells interns valorats com a risc baix s'haurien d'indicar altres intervencions de menor calatge en funció de les necessitats criminògenes detectades. Aquestes han d'estar ben avaluades prèviament al disseny del Programa Individual de Tractament, tenint en consideració altres circumstàncies que puguin afectar l'eficàcia de la intervenció com les dificultats idiomàtiques, consum actiu de substàncies, baixes capacitats cognitives, etc.

En aquest sentit, dels subjectes que finalment van configurar el grup tractament de la mostra analitzada (18 subjectes), 5 havien estat valorats com a risc alt, 9 eren risc mig i 4 casos tenien una valoració de risc baix.

Tots els subjectes que van participar en la intervenció van fer els tallers i mòduls que de manera obligatòria han de seguir abans de realitzar la intervenció específica.

Quant a les possibles dificultats que poden presentar els interns a l'hora d'assolir els continguts treballats en els diferents tallers i mòduls del programa, s'ha analitzat el nivell de competència en llengua castellana que és la llengua en que es desenvolupen les intervencions. Aquesta variable s'ha categoritzat en els següents paràmetres (de major a menor coneixement de la llengua): l'escriu, el parla, l'entèn, no l'enten. Així doncs, 13 subjectes l'escriuen, 1 el parla, 3 l'entenen i 1 no l'entèn.

Cal destacar que dels interns que finalment van configurar el grup control, la meitat d'ells havia participat prèviament en altres intervencions socio o psico-educatives.

6. Discussió i conclusions

6.1 Respecte el perfil de l'agressor

D'acord amb els objectius plantejats en aquest estudi, els resultats obtinguts han estat els següents:

Quant al perfil que presenten els homes que es troben complint condemna per un delictes relacionat amb la violència de gènere s'ha vist que el nivell d'estudis és baix, 2 de cada 3 subjectes tenen com a molt el graduat escolar. Malgrat la baixa qualificació laboral, el 70% de la mostra es trobava professionalment en actiu en el moment d'ingressar a presó (la qual cosa pot ser indicatiu de la presència de certes competències socials adquirides i de la seva capacitat de reintegració a la societat).

Tanmateix, presenten tota una sèrie de factors de risc predisponents de l'ús de la violència prou destacables:

- a) Un de cada 5 subjectes té familiars amb antecedents delictius i casi 4 de cada 10 té algun familiar amb problemes de consum abusiu d'alcohol o drogues. En gairebé la meitat dels casos s'ha produït un modelatge de conductes violentes en el nucli familiar.
- b) El 55,3% dels subjectes presenten una problemàtica habitual de consum de substàncies tòxiques.
- c) Pel que fa a la conducta criminal, casi el 40% han ingressat anteriorment en un centre penitenciari. La mitjana de delictes comesos és 4. El 30% presenten antecedents per altres delictes de violència de gènere, essent el més freqüent la violència contra la parella.
- d) Presenten "*experiència prèvia*" en comportaments violents en les relacions de parella. Majoritàriament han tingut 2 o més relacions de parella i en un 50% dels casos hi ha hagut conflictes que s'han acabat materialitzant en delictes.

6.2 Relatiu a l'efectivitat del tractament

El nou programa d'intervenció específica en violència de gènere no resulta estadísticament efectiu en la mostra avaluada.

Pel que fa al grup tractament, hi han millores en pràcticament totes les variables estudiades tret de les relatives a la presència de pensaments distorsionats. En el cas de les creences relatives a l'ús de la violència i el rol de les dones no hi ha canvis un cop finalitzada la intervenció, i en el cas de distorsions cognitives relatives a les relacions interpersonals es produeix un increment de les mateixes.

Malgrat aquestes tendències, els resultats no són estadísticament significatius i també s'observen millores en algunes variables en el grup control, tot i que aquests no han participat en el programa d'intervenció.

No obstant aquest resultat és interessant comprovar com en les variables que tenen a veure amb la predisposició dels individus al canvi, aquells que conformen el grup tractament tenen puntuacions més elevades ja en la primera aplicació que el grup control. També és destacable el resultat a l'escala de desitjabilitat social, on el grup control obté puntuacions més elevades que el grup tractament. Això ens podria estar indicant que el punt de partida és diferent per ambdós grups i que molt probablement el grup tractament presenta més consciència de problemàtica i un grau més elevat de sinceritat a les seves respostes que el grup control.

6.3 Relatiu a la implementació del programa

El fet que el 25% dels interns que conformen el grup de tractament estigui valorat com a risc baix és un indicador que no s'està seguint el model R-N-R en que es fonamenta el *Model d'Intervenció dirigit a les necessitats de l'individu*, el qual preveu l'aplicació dels programes específics més intensius amb subjectes que presenten un perfil de risc alt o moderat. Cal recordar que diferents estudis remarquen que una sobreexposició a la intervenció en persones que presenten un perfil de risc baix poden tenir efectes iatrogènics.

També cal destacar que el 25% dels subjectes que formaren part del grup tractament, i per tant van participar en el programa específic de violència de gènere, presenten dificultats idiomàtiques, la qual cosa pot estar influïnt de manera negativa en l'assoliment dels objectius terapèutics.

6.4 Algunes hipòtesis

A) La mida de la mostra analitzada

Aquesta és inferior al recomanable per detectar mides d'efecte petits en la població. Aquest fet podria augmentar la probabilitat de no detectar un efecte quan realment existeix. Aquesta dificultat és comú en les investigacions sobre delinqüents i més concretament sobre tipologies específiques de delinqüència (agressors sexuals, agressors domèstics, delinqüents violents, psicòpates, etc.) on la prevalència és baixa. Cal tenir present que l'actual situació de crisi sanitària causada per la COVID-19, ha tingut una implicació negativa a l'hora de configurar els grups d'intervenció, d'accedir als subjectes control i de garantir que el procés d'aplicació dels programes segueixi els criteris de qualitat previstos.

També cal destacar que alguns qüestionaris van resultar invàlids atès el gran nombre de respostes no contestades. De la mateixa manera hi va haver un gruix important de dades sociodemogràfiques i criminològiques que no estaven recopilades adequadament.

B) Proves utilitzades per mesurar el canvi terapèutic

L'ús d'instruments psicològics que requereixen un alt nivell d'introspecció es revela com un inconvenient per ser aplicats a població penitenciària.

L'heterogeneïtat del grup quant a grau de comprensió idiomàtica i nivell educatiu fa pensar que seria necessari fer servir altres tipus d'indicadors que fossin sensibles als canvis psicològics com a conseqüència d'una intervenció terapèutica.

C) Model d'intervenció

Malgrat que des de fa més d'una dècada en els centres penitenciaris de Catalunya es treballa sota el paradigma de gestió del risc, es detecta que aquest no ha calat encara de forma significativa en la planificació dels Programes Individualitzats de Tractament, i més concretament en els casos de condemnats per delictes de tipus violent.

D) Metodologia investigació acció

Aquesta recerca i els seus resultats ens han de permetre incorporar millores i modificacions en el contingut del nou programa específic de violència de gènere. Si bé és cert que es podria considerar que l'avaluació ha estat prematura atès que era la primera vegada que aplicaven aquest programa, considerem que és el punt de partida per treballar en la reconfiguració i qualificació del programa.

7. Propostes

A continuació es presenten una sèrie de recomanacions o propostes que dimanen de les dades obtingues en aquesta recerca. Aquestes recomanacions tenen la voluntat de respondre a la qüestió que fonamenta i justifica la realització d'aquesta investigació: ¿quines mesures es podrien pendre per tal de millor l'efectivitat del programa d'intervenció en violència de gènere?

En consonància amb les possibles hipòtesis recollides a l'apartat anterior:

- a) Cal un grau més d'implicació en les investigacions i recerques. Si hi ha un interès real en conèixer els resultats de les mateixes és necessari millorar la qualitat de la recollida de dades.
- b) És necessari incorporar altres mesures com la reincidència dels subjectes per a avaluar des d'una altra perspectiva l'eficàcia del programa, malgrat que per això caldrà esperar un període de temps considerable. Però per altra banda, més enllà de les mesures d'eficàcia abans esmentades, es poden avaluar altres aspectes rellevants d'un programa terapèutic com: la seva capacitat d'"atracció" de més participants, el grau de satisfacció expressat pels usuaris, l'impacte favorable que poden tenir els tractaments sobre la organització i sobre els seu personal i fins i tot la seva eficiència mesurada com el grau en que aconseguix la màxima efectivitat al menor cost (Redondo, 2015).
- c) Si el que es pretén és avaluar el *Model d'Intervenció dirigit a les necessitats de l'individu* és imprescindible que aquest s'apliqui amb total integritat, és a dir, seguint també el model R-N-R en el qual es fonamenta. Això implica no només tenir en consideració el principi de risc, sinó també el de necessitat i sobretot el de responsivitat que té a veure amb aquells factors susceptibles de dificultar que els subjectes responguin o reaccionin adequadament al tractament, com per exemple les dificultats idiomàtiques.

- d) Aquesta ha estat la primera vegada que s'ha realitzat una avaluació del nou programa d'intervenció en violència de gènere i per tant, cal continuar insistint i millorant amb les lliçons apreses, si realment es vol conèixer l'impacte de la intervenció i trobar elements d'èxit en els objectius de canvi.

8. Referències bibliogràfiques

- Akers, R.L. (2006). Aplicaciones de los principios del aprendizaje social. Algunos programas de prevención y tratamiento de la delincuencia. En J.L. Guzmán Dálbora y A. Serrano Maíllo, *Derecho penal y criminología como fundamento de la política criminal: estudios en homenaje al profesor Alfonso Serrano Gómez* (págs. 1117-1138). Madrid: Dykinson.
- Andersson, H. i Bergman, LR. (2011). The role of task persistence in young adolescence for successful educational and occupational attainment in middle adulthood. *Developmental Psychology*. 47, 950-60.
- Andrews, D. y Bonta, J. (2006). *The Psychology of Criminal Conduct* (4ª ed.). Cincinnati (EEUU): Anderson Publishing Co.
- Andrews, D. y Bonta, J. (2010). *The Psychology of Criminal Conduct* (5ª ed.). Cincinnati (EEUU): Anderson Publishing Co.
- Andrews, D.A. i Bonta, J. (2016) *The Psychology of Criminal Conduct* (6a. ed.). Oxford, UK: Routledge.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action. A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall (traducció al cast.: Martínez Roca, 1987).
- Brown, S. (2013). *Treating sex offenders: an introduction to sex offender treatment programmes*. Hoboken, NJ: Taylor and Francis.
- Day, A., Casey, S., Ward, T., Howells, K. i Vess, J. (2010). *Transitions to Better Lives. Offender readiness and rehabilitation*. Cullompton, Devon, UK: Willian Publishing.
- Dobash, R. y Dobash, R.E. (2001). Criminal justice programmes for men who assault their partners. En C.R. Hollin (Ed.), *Offender assessment and treatment* (págs. 379-389). Chichester (Reino Unido): Wiley.
- Echeburúa, E. (1993). *Modificación de conducta y psicología clínica*. Bilbao: Universidad del País Vasco.

- Echeburúa, E. i De Corral, P. (1998). *Manual de violencia familiar*. Madrid: Siglo XXI.
- Echeburúa, E. i Redondo, S. (2010). *¿por qué víctima es femenino y agresor masculino? La violencia contra la pareja y las agresiones sexuales*. Madrid: Pirámide.
- Echeburúa, E. Fernández-Montalvo, J. i Amor, P.J. (2006). Psychological treatment of men convicted of gender violence. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 50 (1), 57-70.
- Farrington, D.P., Ttofi, M. M. i Coid, J. W. (2009). Development of adolescence-limited, late-onset, and persistent offenders from age 8 to age 48. *Aggressive Behavior*, 35, 150-163.
- Finney, J., Wilbourne, P., & Moos, R. (2007). Psychosocial treatments for substance use disorders. In P.E. Nathan & J.M. Gorman (Eds.), *A guide to treatments that work* (3rd ed., pp. 179–202). New York: Oxford.
- Gannon, T.A., Alleyne, E., Buler, H., Danby, H., Kapoor, A., Lovell, Tl, i ciardha, C. (2015). Specialist group therapy for psychological factors associated with firesetting: Evidence of a treatment effect from a non-randomized trial with male presoners. *Behaviour Research and Therapy*, 73, 42-51.
- Hollin C.R. (2006). Offending behaviour programmes and contention: evidence-based practice, manuals, and programme evaluation. En C.R. Hollin y E.J. Palmer (Ed.), *Offending behaviour programmes* (págs. 33-67). Chichester (Reino Unido): Wiley.
- Israel, M. y Hong, W. (2006). If 'something works' is the answer, what is the question? Supporting pluralist evaluation in community corrections in the United Kingdom. *European Journal of Criminology*, 3(2), 181-200.
- Martínez, M., i Pérez, M. (2009). *Avaluació Criminològica i psicològica dels agressors domèstics*. Memòria d'Investigació. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Barcelona.

- Maruna, S., LeBel, T., Mitchell, N. i Naples, M. (2004). Pygmalin in the reintegration process: desistance from crime through the looking glass. *Psychology, Crime & Law*, 10(3), 271-281.
- McGuire, J. (2002b). Integrating findings from research reviews. En J. McGuire (Ed.), *Offender rehabilitation and treatment: Effective programmes and policies to reduce re-offending* (págs. 3-38). Chichester (Reino Unido): Wiley.
- McGuire, J. (2004). Commentary: promising answers, and the next generation of questions. *Psychology, Crime & Law*, 10(3), 335-345.
- McGuire, J. (2006). General offending behaviour programmes: concept, theory, and practice. En C.R. Hollin y E.J. Palmer (Ed.), *Offending behaviour programmes* (págs. 69-111). Chichester (Reino Unido): Wiley.
- McGuire, J. (Ed.) (2002a). *Offender Rehabilitation and Treatment: Effective Programmes and Policies to Reduce Re-offending*. Chichester (Reino Unido): Wiley.
- McGuire, J. i Priestley, P. (1995). *Offending Behaviour: Skills and Stratagems for Going Straight*. Londres: BT Batsford Ltd.
- Ogloff, J.R.P. y Davis, M.R. (2004). Advances in offender assessment and rehabilitation. *Psychology, Crime & Law*, 10 (3), 229-242.
- Pérez, M. i Martínez, M. (2010). *La reincidència dels condemnats per delictes de violència de gènere en programes formatius aplicats des de l'execució penal a la comunitat*. Memòria d'Investigació. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Barcelona.
- Pérez, M. i Martínez, M. (2011). Avaluació dels programes formatius aplicats des de l'execució penal a la comunitat en delictes de violència de gènere. En VV.AA. *Intervenció amb agressors de violència de gènere* (pp. 11-152). Barcelona: CEJFE.

- Redodo, S. (2008). *Manual para el tratamiento psicológico de los delincuentes*. Madrid: Ed. Pirámide.
- Redondo, S. (2017). *Evaluación y tratamiento de delincuentes jóvenes y adultos*. Madrid: Ed. Pirámide.
- Redondo, S. i Frerich, N. (2013). Offender rehabilitation in Europe. Applications, achievements, and challenges. En A.Kuhn, P. Margot, M.F. Aebi, C. Schwarzenegger, A. Donatsch i D. Jositsch (eds.), *Kriminologie, kriminalpolitik und strafrecht aus internationaler perspektive* (pp. 879-894). Berne. Stämpfli Verlag AG Bern.
- Redondo, S. i Frerich, N. (2014). Crime and justice reinvestment in Europe: Possibilities and challenges. *Victims & Offenders: An International Journal of Evidence-based Reserach, Policy, and Practice*, 9 (1), 13-49.
- Redondo, S., Martínez-Catena, A. y Andrés-Pueyo, A. (2011). Factores de éxito Asociados a los programas de intervención con menores infractores. Informes, Estudios e Investigación 2011. Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad.
- Thornton, D.M. (1987). Correctional evaluation of custodial regimes. En B.J. Mc. Gurk, D.M.. Thornton y M. Williams (Eds.), *Applying psychology to imprisonment* (págs. 467-481). London: Her Majesty's Stationery Office.
- Walker, L.E. (1989). *Terrifyng Love: Why battered women kill and how society responds*. Nueva York, NY: Herper-Collins.
- Ward, T. (2002). Good lives and the rehabilitation of offenders: promises and problems. *Aggression and Violent Behavior*, 7, 513-528.
- Ward, T., Vess, J., Collie, R.M. and Gannon, T.A. 2006. Risk management or goods promotion: The relationship between approach and avoidance goals in treatment for sex offenders. *Aggression and Violent Behavior*, 11(4): 378–393.

9. Anexos

9.1 Annex 1. Consentiment informat

Nombre y apellidos del participante:.....

DNI:.....

Después de leer la hoja informativa del estudio y realizar las preguntas que he creído necesarias, entiendo que:

- Mi participación es voluntaria
- Puedo abandonar el estudio en cualquier momento, sin que ello tenga repercusiones en mi atención penitenciaria.

Igualmente, he sido informado de las medidas adoptadas que garantizan la confidencialidad de los datos penitenciarios y personales, en cumplimiento con la Ley 3/2018, de 5 de diciembre, de protección de datos personales.

Doy mi autorización para participar en este estudio, y a que los investigadores contacten conmigo durante los próximos 12 meses, si fuera necesario.

....., de de 2021

Firma:

Hoja informativa del estudio

Ha sido invitado a participar en el estudio titulado Descripción de los perfiles criminológicos de los participantes en el programa específico de tratamiento por violencia de género en los centros penitenciarios.

El objetivo del estudio es conocer las características de las personas que están cumpliendo condena por un delito de violencia de género en un centro penitenciario y que van a realizar el programa de tratamiento específico de violencia de género.

Si acepta participar en este estudio, se le solicitará que realice dos cuestionarios con preguntas sociodemográficas y otras relacionadas con variables psicológicas. Los cuestionarios se realizarán en dos momentos diferentes, en un espacio de cuatro meses de diferencia, y su opinión será muy valiosa para mejorar estos programas.

La participación en este programa es voluntaria y no involucra ningún daño o peligro para su salud física o mental ni tampoco recibirá en compensación ningún beneficio material. Su negativa a participar no modificará la atención asistencial ni de ningún otro tipo que recibirá en un futuro. A la vez, si participa puede abandonar en cualquier momento del estudio, sin que tenga que dar razones para ello, ni recibir ningún tipo de sanción.

Los datos obtenidos serán de carácter confidencial, se guardará el anonimato de los participantes. Estos datos serán organizados de manera que la identidad de los participantes se mantendrá completamente confidencial. Los datos estarán a cargo del equipo de investigación de este estudio para el posterior desarrollo de informes y publicaciones dentro de revistas científicas que ayuden a mejorar el funcionamiento de los centros penitenciarios y ayuden en el bienestar personal y emocional de las personas que residen en estos centros. Todos los nuevos hallazgos significativos durante el curso de la investigación, le serán transmitidas.

Las informaciones recogidas no serán usadas para ningún otro propósito, además de los señalados anteriormente, sin su autorización previa y por escrito.

9.2 Annex 2. Full de variables criminològiques

Àrea familiar/família d'origen	Dimensió Laboral
<p>1. País de naixement:.....</p> <p>2. Membres familiars amb antecedents delictius:</p> <p>☐ NO ☐ SÍ</p> <p>.....</p> <p>3. Alcoholisme/drogaddicció en la família:</p> <p>☐ NO ☐ SÍ</p> <p>.....</p> <p>4. Víctima de maltractaments o abusos sexuals</p> <p>☐ Maltractaments (qui/temps):</p> <p>.....</p> <p>☐ Abusos sexuals (qui/temps):</p> <p>.....</p>	<p>1. Tipus de feina:</p> <p>☐ Qualificada ☐ No qualificada</p> <p>Professió:</p> <p>.....</p> <p>2. Situació laboral en el moment de comissió del delictes:</p> <p>☐ Treballant (temps):</p> <p>☐ Sense feina (temps):</p> <p>3. Vida laboral:</p> <p>Nº de llocs de treball: Durada màx. (mesos):</p> <p>Motiu finalització:</p>

<p>☐ Absència de maltractaments /abusos:</p> <p>5. Absència d'algun progenitor durant la infància ☐NO ☐SÍ Quin?</p>	
<p>Àrea familiar/família adquirida</p> <p>1ª Relació: convivència/ matrimoni/ sense conuiuere Durada:</p> <p>Fills (edat i sexe):..... Conflictes: Absència/Presència/Denúncia/Delictes</p> <p>2ª Relació: convivència/ matrimoni/ sense conuiuere Durada:</p> <p>Fills (edat i sexe):..... Conflictes: Absència/Presència/Denúncia/Delictes</p> <p>3ª Relació: convivència/ matrimoni/ sense conuiuere Durada:</p> <p>Fills (edat i sexe):..... Conflictes: Absència/Presència/Denúncia/Delictes</p>	<p>Altres dades:</p> <p>1. Consum habitual de drogues/alcohol</p> <p>☐ No ☐ Sí (any) Edat d'inici:..... Tipus de droga:.....</p> <p>2. Intents de suïcidi/autolesions:</p> <p>☐ No ☐ Sí (any):</p> <p>3. Síntomes psicòtics i/o maníacs recents</p>

Estat civil actual: ☐ Solter ☐ Casat ☐ Separat ☐ Vidu	☐ No ☐ Sí (tipus):
<p>Àrea Educativa</p> <p>1. Nivell d'estudis</p> <p>☐ Analfabet ☐ Alfabetització ☐ Graduat ☐ BUP/FP ☐ Superiors</p> <p>2. Abandó d'estudis:</p> <p>Quan?</p> <p>Per què?</p> <p>3. Problemes escolars:</p> <p>☐ baralles ☐ càstigs ☐ expulsions ☐ absentisme ☐ cap</p> <p>4. Ingress en Reformatori/ Centres tutelars</p> <p>☐ No</p> <p>☐ Sí (any):</p>	<p>Historial delictiu/penal</p> <p>1. Ingress anterior a presó ☐ NO ☐ SÍ</p> <p>2. Edat del primer ingress a presó:</p> <p>3. N° d'ingressos a presó: N° de delictes:.....</p> <p>4. Trencament de condemna:</p> <p>☐ No ☐ Sí Tipus:</p> <p>5. Antecedents penals per altres delictes no de violència domèstica:</p> <p>☐ No ☐ Sí</p> <p>☐ Contra la propietat ☐ Contra les persones ☐ Contra llibertat sexual</p> <p>☐ Contra salut pública ☐ Altres:</p>

<p>Antecedents d'agressió domèstica:</p> <p>1. Primer fet conegut de violència domèstica:</p> <p>2. N° total de delictes agressió domèstica:</p> <p>3. Tipologia:</p> <p>☐ Només parella ☐ Ex parella</p> <p>☐ Parella i fills ☐ Altres familiars</p> <p>4. Diversitat delictiva:</p> <p>☐ Homicidi / assassinat ☐ Detenció il·legal ☐ Lesions ☐</p> <p>Amenaces</p> <p>☐ Viol. domicili ☐ Ag. sexual ☐ Trencam. ordre allunyament ☐ No altres</p> <p>5. Ús d'armes en delicte actual:</p>	<p>Delicte actual agressió domèstica:</p> <p>1. Data delicte agressió domèstica actual:</p> <p>2. Delicte principal: Condemna total:- -</p> <p>3. Tipologia:</p> <p>☐ Només parella ☐ Ex parella</p> <p>☐ Parella i fills ☐ Altres familiars</p> <p>4. Delictes comesos:</p> <p>☐ Homicidi / assassinat ☐ Detenció il·legal ☐ Lesions ☐</p> <p>Amenaces</p> <p>☐ Viol. domicili ☐ Ag. sexual ☐ Trencam. ordre allunyament ☐</p> <p>No altres</p> <p>5. Ús d'armes en delicte actual:</p>
---	--

<p>☐ No</p> <p>☐ Sí ☐ Arma blanca ☐ Arma de foc ☐ Altres:</p> <p>.....</p> <p>6. Lloc del delict ☐ cotxe ☐ portal ☐ domicili familiar</p> <p>☐ carrer ☐ domicili víctima ☐ altres:</p> <p>7. Consum de drogues en comissió del delict</p> <p>☐ No</p> <p>☐ Sí Apareix en sentència: ☐ Sí ☐ No</p> <p>8. Fets succeïts en tràmits de separació:</p> <p>☐ No ☐ Sí</p> <p>9. Actitud davant el delict</p> <p>☐ Reconeix ☐ No reconeix/ Nega</p>	<p>☐ No</p> <p>☐ Sí ☐ Arma blanca ☐ Arma de foc ☐ Altres:</p> <p>.....</p> <p>6. Lloc del delict ☐ cotxe ☐ portal ☐ domicili familiar</p> <p>☐ carrer ☐ domicili víctima ☐ altres:</p> <p>7. Consum de drogues en comissió del delict</p> <p>☐ No</p> <p>☐ Sí Apareix en sentència: ☐ Sí ☐ No</p> <p>8. Fets succeïts en tràmits de separació:</p> <p>☐ No ☐ Sí</p> <p>9. Actitud davant el delict</p>
---	--

<p>10. N° convivències amb maltractament sense denúncia:.....</p> <p>11. N° convivències amb maltractament i denúncia:.....</p>	<p>☐ Reconeix ☐ No reconeix/ Nega</p> <p>10. ¿Fou condemnat anteriorment per aquesta mateixa víctima?:</p> <p>☐ No ☐ Si</p> <hr/> <p>Reincidència (després tractament) Any del tractament:.....</p> <p>☐ No ☐ Reinc. Violència domèstica ☐ Reinc. No violència domèstica</p> <p>Data reincidència:</p> <p>Data compliment suspensió de condemna:</p>
---	---

9.3 Annex 3. Instrument d'avaluació psicològica

NOM DE L'AVALUADOR/A:	DATA:
ID DEL SUBJECTE:	GRUP (encercla):GTGC
PERIODE DE L'AVALUACIÓ (encercla): PRE	POST

Instrucciones

Las frases que aparecen a continuación se refieren a diferentes formas de actuar, pensar y sentir. Lea atentamente cada una de ellas y marque con una X aquella alternativa, de las cuatro que aparecen, que mejor se ajusta a su forma de ser o pensar. Las respuestas posibles corresponden a la siguiente escala:

0. No, en absoluto. No estoy de acuerdo. Nunca actúo, pienso o siento eso.
1. Raras veces lo hago o lo pienso. En algunas ocasiones.
2. A menudo lo hago o lo pienso. En bastantes ocasiones.
3. Sí. Completamente de acuerdo. Siempre actúo, pienso o siento eso.

	0 NO NUNCA	1 RARAS VECES	2 A MENUDO	3 SÍ SIEMPRE
1. Me cuesta ponerme a trabajar si no me encuentro con ánimos	0	1	2	3
2. Siento que la vida me ha tratado mal.	0	1	2	3
3. Consumía bebidas alcohólicas más de 4 veces por semana	0	1	2	3
4. Cuando me enfado o enfurezco, hago comentarios irónicos de los demás.	0	1	2	3
5. He considerado la posibilidad de divorciarme, separarme o poner fin a mi relación.	0	1	2	3
6. Nunca me ha caído nadie realmente mal.	0	1	2	3
7. Normalmente me siento deprimido a causa de la relación con mi pareja.	0	1	2	3
8. Un día cualquiera consumía más de 7 bebidas alcohólicas.	0	1	2	3
9. Intento tener en cuenta cada una de las partes (opiniones) en un conflicto antes de tomar una decisión.	0	1	2	3
10. Después de una riña o discusión me marché de casa.	0	1	2	3

	0 NO NUNCA	1 RARAS VECES	2 A MENUDO	3 SÍ SIEMPRE
11. Si pudiera entrar en una sala de cine sin pagar y estuviera seguro de que no me vieran, probablemente lo haría.	0	1	2	3
12. A veces me gusta chismorrear o cotillear un poco.	0	1	2	3
13. He observado, durante los últimos meses, antes de entrar en prisión, que no era capaz de dejar de beber una vez empezaba.	0	1	2	3
14. Confío en mi pareja.	0	1	2	3
15. Cuando tus vecinos se están pegando, es responsabilidad tuya intervenir.	0	1	2	3
16. Cuando veo una buena película puedo muy fácilmente situarme en el lugar del protagonista.	0	1	2	3
17. Muchas veces siento que es mi pareja la que tiene el problema, no yo.	0	1	2	3
18. Normalmente soy una persona exaltada.	0	1	2	3
19. Mi pareja y yo discutimos frecuentemente.	0	1	2	3
20. Realmente estoy haciendo algo para acabar con mi comportamiento violento, no solamente pensando sobre cómo hacerlo.	0	1	2	3
21. He necesitado tomar una copa por la mañana para poder "arrancar", después de haber consumido una gran cantidad de alcohol el día anterior.	0	1	2	3
22. Mi pareja y yo hemos acabado perdiendo el control en el transcurso de una discusión.	0	1	2	3
23. En alguna ocasión me he aprovechado de alguien.	0	1	2	3
24. Me doy cuenta que estoy en desacuerdo con los demás.	0	1	2	3
25. Le dije a mi pareja que estaba seguro que podíamos solucionar un problema.	0	1	2	3
26. Cuando cometo un error siempre estoy dispuesto a admitirlo.	0	1	2	3
27. Muchas veces he sentido que es tarde para cambiar.	0	1	2	3
28. Me he sentido culpable, o he tenido remordimientos, después de haber bebido.	0	1	2	3
29. Es correcto utilizar la violencia mientras no dañes a nadie.	0	1	2	3
30. Beso a mi pareja.	0	1	2	3
31. Siempre intento practicar lo que predico.	0	1	2	3
32. Muchas veces he sentido que si cambio mi conducta en mi relación voy a ser visto por otros como un blando.	0	1	2	3
33. A veces trato de vengarme en lugar de perdonar y olvidar lo que me han hecho.	0	1	2	3
34. Estoy en un momento de mi vida donde empiezo a sentir las consecuencias negativas de mi conducta violenta.	0	1	2	3
35. Tengo conversaciones agradables con mi pareja.	0	1	2	3
36. Con una sola mirada puedo saber qué clase de persona son los demás.	0	1	2	3

	0 NO NUNCA	1 RARAS VECES	2 A MENUDO	3 SÍ SIEMPRE
37. Muchas veces me he sentido asustado al pensar en cambiar.	0	1	2	3
38. Cada vez más estoy viendo como mi comportamiento violento hace daño a mi pareja.	0	1	2	3
39. Normalmente , tengo un carácter irritable.	0	1	2	3
40. Con mi pareja puedo dialogar tranquilamente sobre cualquier cosa.	0	1	2	3
41. No hay forma de que yo pueda controlar mis impulsos violentos.	0	1	2	3
42. Tuve un accidente o herí a alguien como consecuencia del consumo de alcohol.	0	1	2	3
43. Muchas veces he sentido que mi vida no mejorará aunque cambie.	0	1	2	3
44. Nunca he dejado que alguien fuera castigado por cosas que había hecho yo.	0	1	2	3
45. Muchas veces he sentido que no hay nadie con quien pueda hablar sobre mis problemas.	0	1	2	3
46. He conseguido llevar una vida libre de violencia, pero aun hay veces en las que estoy tentado de recurrir a la violencia.	0	1	2	3
47. Mi pareja y yo hemos discutido porque ella estaba demasiado cansada para practicar sexo.	0	1	2	3
48. Nunca emprendo un viaje largo sin revisar el coche (moto, bici, etc.)	0	1	2	3
49. Durante los últimos meses, antes de entrar en prisión, alguna vez, he sido incapaz de recordar lo que había pasado la noche anterior porque había estado bebiendo.	0	1	2	3
50. Tengo la sensación de que no puedo confiar a nadie los asuntos de mi relación.	0	1	2	3
51. Mi pareja y yo hemos discutido porque en nuestra relación no había muestras de cariño y afecto.	0	1	2	3
52. Tengo la sensación de que no puedo hablar con mi familia de mis problemas de pareja.	0	1	2	3
53. En algunas ocasiones me he sentido bastante celoso de la buena suerte de los demás.	0	1	2	3
54. Muchas veces me enfado cuando alguien me dice qué hacer y qué no hacer en mi relación.	0	1	2	3
55. Cada vez más me estoy dando cuenta que mi comportamiento violento está mal.	0	1	2	3
56. A veces me irrita la gente que me pide favores.	0	1	2	3
57. Muchas veces me enfado cuando me dicen que tengo que cambiar.	0	1	2	3
58. Nunca me ha parecido que me castigaran sin motivo.	0	1	2	3
59. Me siento muy feliz con la relación de pareja que tengo.	0	1	2	3
60. Muchas veces pienso que si de verdad hubiera querido hacer daño a mi pareja, lo hubiese hecho.	0	1	2	3
61. Muchas mujeres provocan deliberadamente a sus maridos para que estos pierdan el control y les golpeen.	0	1	2	3

	0 NO NUNCA	1 RARAS VECES	2 A MENUDO	3 SÍ SIEMPRE
62. Los niños realmente no se dan cuenta de que sus padres pegan a sus madres a no ser que sean testigos de una pelea.	0	1	2	3
63. A menudo tengo sentimientos tiernos y de preocupación hacia la gente menos afortunada que yo.	0	1	2	3
64. Tengo la sensación de que si mi pareja me hubiera tratado mejor no estaría en este programa.	0	1	2	3
65. El hecho de que la mayoría de las mujeres no suelen llamar a la policía cuando están siendo maltratadas, prueba que quieren proteger a sus maridos.	0	1	2	3
66. Lo que ocurre en una familia es problema únicamente de la familia.	0	1	2	3
67. Empiezo a ver que la violencia que se da en mi relación es un problema.	0	1	2	3
68. A menudo encuentro difícil ver las cosas desde el punto de vista de otra persona.	0	1	2	3
69. Dejé de cumplir con mis obligaciones a causa del alcohol.	0	1	2	3
70. Cuando me enfado o enfurezco, pienso en algo agradable para tranquilizarme.	0	1	2	3
71. Muy pocas mujeres tienen secuelas físicas o psíquicas a causa de los malos tratos.	0	1	2	3
72. Muchas veces he sentido que no puedo cambiar porque estoy constantemente rodeado de violencia.	0	1	2	3
73. Cuando me enfado o enfurezco, trato de relajarme.	0	1	2	3
74. Intimar con la gente normalmente crea problemas.	0	1	2	3
75. La mayoría de los maltratadores son personas fracasadas o perdedores.	0	1	2	3
76. Cuando veo que a alguien se le toma el pelo tiendo a protegerlo.	0	1	2	3
77. Yo puedo hacer cosas para acabar con la violencia que se da en mi relación.	0	1	2	3
78. He amenazado a personas que conozco.	0	1	2	3
79. Si me provocan mucho puedo llegar a pegar a cualquiera.	0	1	2	3
80. Aunque no he sido violento durante un tiempo, sé que es posible que vuelva a ser violento otra vez.	0	1	2	3
81. A menudo intento comprender mejor a mis amigos imaginándome cómo ven ellos las cosas (poniéndome en su lugar).	0	1	2	3
82. Muchas veces he necesitado parar mis esfuerzos para cambiar porque no estaba obteniendo los resultados esperados.	0	1	2	3
83. Me pregunto por qué me siento tan amargado.	0	1	2	3
84. Siempre es un delito que un hombre pegue a una mujer.	0	1	2	3
85. Cuando veo a alguien herido tiendo a permanecer calmado.	0	1	2	3
86. Tengo problemas para controlar mi mal genio.	0	1	2	3

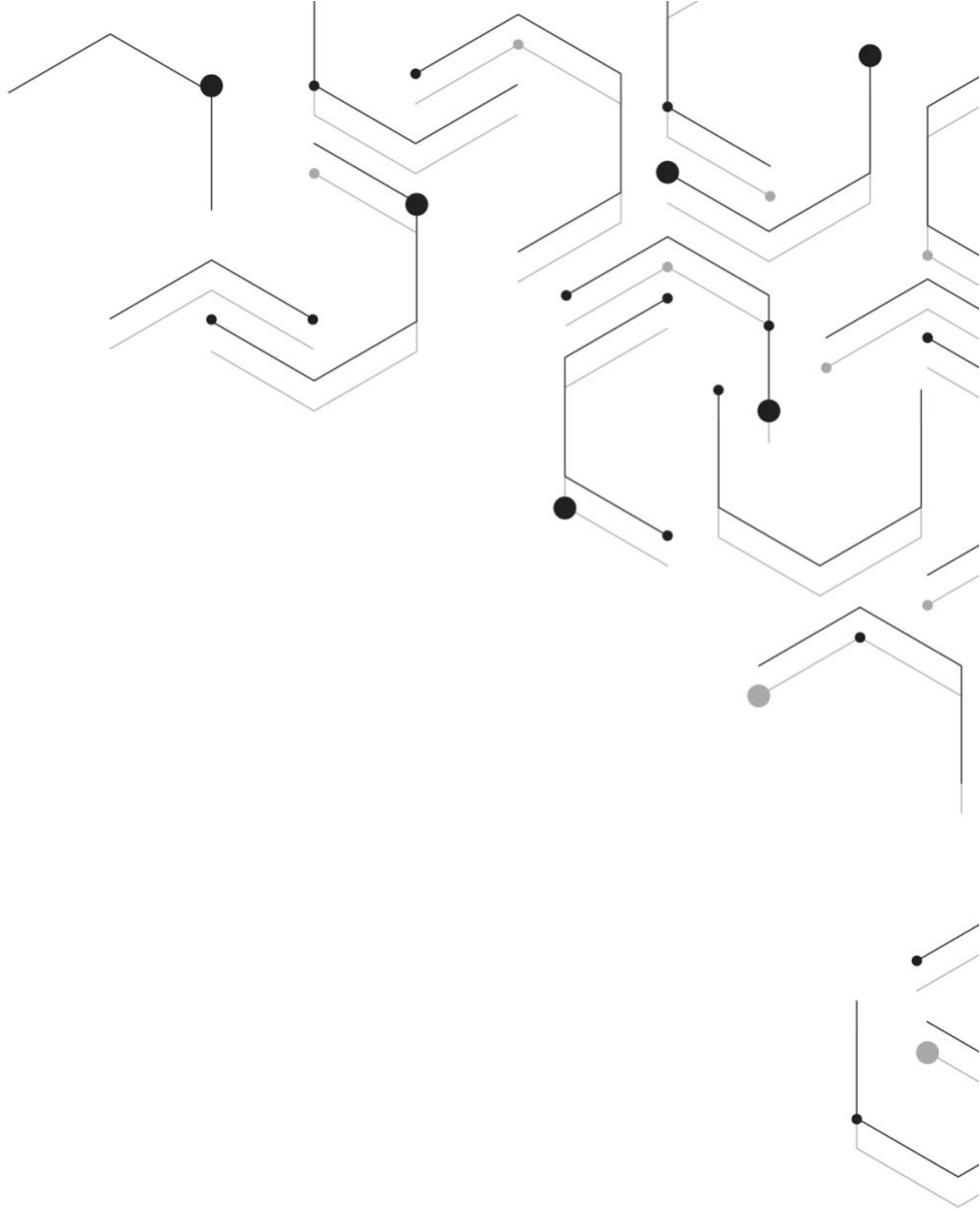
	0 NO NUNCA	1 RARAS VECES	2 A MENUDO	3 SÍ SIEMPRE
87. Los agresores son personas con graves problemas psicológicos que a menudo no saben lo que hacen.	0	1	2	3
88. Si estoy seguro que tengo la razón en algo no pierdo tiempo escuchando los argumentos de los demás.	0	1	2	3
89. Mis amigos dicen que soy discutiador.	0	1	2	3
90. Normalmente soy bastante eficaz al ocuparme de emergencias.	0	1	2	3
91. A menudo estoy bastante afectado emocionalmente por cosas que veo que ocurren.	0	1	2	3
92. Pienso que hay dos partes para cada cuestión e intento tener en cuenta ambas partes.	0	1	2	3
93. Le di una paliza a mi pareja.	0	1	2	3
94. Mi pareja necesitó ver a un médico como consecuencia de una pelea conmigo, pero no fue a verlo.	0	1	2	3
95. Si un hombre golpea a su pareja es porque se ha enfadado y ha perdido el control.	0	1	2	3
96. Pienso que hay dos partes para cada cuestión e intento tener en cuenta ambas partes.	0	1	2	3
97. Me voy comprometiendo a no repetir mi problema.	0	1	2	3
98. Creo que seré rechazado si le explico mis pensamientos y sentimientos a los demás.	0	1	2	3
99. Un hombre tiene derecho a tener sexo con su pareja cuando quiera aunque puede que ella no quiera.	0	1	2	3
100. Me enfado rápidamente aunque se me pasa deprisa.	0	1	2	3
101. Existen personas en mi vida que se preocupan de que me sienta bien cuando evito recaer en mi problema.	0	1	2	3
102. Me describiría como una persona bastante sensible.	0	1	2	3
103. Ver a otras personas con mi mismo problema y en peores condiciones me hace sentir mal.	0	1	2	3
104. Cuando me enfado o enfurezco, intento distraerme para que se me pase el enfado.	0	1	2	3
105. La gente no mantiene sus promesas.	0	1	2	3
106. Muchas veces he sentido que no puedo cambiar mi vida.	0	1	2	3
107. No hay amigos de verdad en esta vida.	0	1	2	3
108. Cualquier mujer que es agredida sexualmente es, al menos en parte, culpable.	0	1	2	3
109. No puedo evitar discutir con los que no están de acuerdo conmigo.	0	1	2	3
110. Normalmente me caliento rápidamente.	0	1	2	3
111. Cuando estoy disgustado con alguien normalmente intento ponerme en su lugar por un momento.	0	1	2	3
112. Algunas veces es importante para un hombre demostrar a su pareja que es el cabeza de familia.	0	1	2	3
113. Cuando estoy leyendo una historia interesante o una novela imagino cómo me sentiría si los acontecimientos de la historia me sucedieran a mí.	0	1	2	3

	0 NO NUNCA	1 RARAS VECES	2 A MENUDO	3 SÍ SIEMPRE
114. Un hombre tiene derecho a decidir si su pareja debería o no trabajar fuera de casa.	0	1	2	3
115. Sé lo que los demás piensan incluso cuando no me lo dicen.	0	1	2	3
116. Me siento mal cuando pienso en mi problema.	0	1	2	3
117. Cuando me enfado o enfurezco, hago cosas como contar hasta diez.	0	1	2	3
118. Normalmente me enfado cuando se me trata injustamente.	0	1	2	3
119. Pienso que mi vida familiar afectiva o amorosa sería mejor sin mi problema.	0	1	2	3
120. La gente debería saber lo que pienso aunque yo no se lo explique.	0	1	2	3
121. Creo que siempre son los otros los que consiguen las mejores oportunidades.	0	1	2	3
122. Normalmente me molesta cuando hago algo bien y no me lo reconocen.	0	1	2	3
123. Un hombre tiene derecho a decidir si su pareja debería o no salir por la noche con sus amigas.	0	1	2	3
124. Antes de criticar a alguien intento imaginar cómo me sentiría si estuviera en su lugar.	0	1	2	3
125. Normalmente tiendo a perder los estribos.	0	1	2	3
126. A través de los medios de comunicación, conozco que mi problema no es tolerado por la sociedad.	0	1	2	3
127. Para sentirme bien necesito que los sentimientos y pensamientos que los demás tienen sobre mi sean positivos.	0	1	2	3
128. Normalmente me pone furioso que me critiquen delante de los demás.	0	1	2	3
129. Los miembros de la pareja deberían compartir las tareas domésticas si ambos están trabajando fuera de casa.	0	1	2	3
130. Normalmente me siento furioso cuando hago un buen trabajo y se me valora poco.	0	1	2	3
131. Me enfado mucho sin ninguna razón aparente.	0	1	2	3
132. Normalmente me cabreo con facilidad.	0	1	2	3
133. Creo que las personas como yo podemos ser útiles para la sociedad como cualquier otra persona si solucionamos nuestros problemas.	0	1	2	3
134. A la hora de decidir sobre los gastos familiares, la opinión de los dos miembros de la pareja debería contar por igual.	0	1	2	3
135. Normalmente me enfado si no me salen las cosas como tenía previsto.	0	1	2	3
136. Siempre he formado parte de un grupo de gente.	0	1	2	3
137. Creo que en algunos ambientes sociales la gente no me acepta.	0	1	2	3

	0 NO NUNCA	1 RARAS VECES	2 A MENUDO	3 SÍ SIEMPRE
138. Cuando me enfado o enfurezco, controlo mi temperamento.	0	1	2	3
139. Pienso la información que la gente me ha dado sobre los beneficios de solucionar mi problema.	0	1	2	3
140. Mi pareja me dijo que me apreciaba incluso en un momento de desacuerdo.	0	1	2	3
141. Mi pareja me explicó su punto de vista sobre nuestro desacuerdo.	0	1	2	3
142. Cuando me enfado o enfurezco, expreso mi ira.	0	1	2	3
143. Suelo abrirme o sincerarme con alguna persona para explicarle mis experiencias con mi problema.	0	1	2	3
144. Mi pareja me insultó.	0	1	2	3
145. Es necesario estar alerta con la gente que te rodea.	0	1	2	3
146. Cuando me enfado o enfurezco, me guardo para mí lo que siento.	0	1	2	3
147. Creo que mi problema afecta a mi relación con otras personas o perjudica a las personas que me rodean.	0	1	2	3
148. Mi pareja me tiró algo que pudo hacerme daño.	0	1	2	3
149. Mi pareja me retorció y me tiró de los pelos.	0	1	2	3
150. Me digo a mi mismo que soy capaz de solucionar mi problema si así lo quiero.	0	1	2	3
151. Cuando me enfado o enfurezco, mantengo la calma.	0	1	2	3
152. Debería comportarme como los demás quieren que lo haga para hacerlos felices.	0	1	2	3
153. Mi pareja se hizo una torcedura, pequeño corte o cardenal en una pelea conmigo.	0	1	2	3
154. Soy consciente de que mi problema puede hacer pensar a los demás que soy una persona irresponsable y peligrosa (pero en realidad no soy así y quiero solucionar mi problema para demostrarlo).	0	1	2	3
155. Cuando me enfado o enfurezco, hago cosas como dar portazos.	0	1	2	3
156. Mi pareja mostró respeto por mis sentimientos por un tema.	0	1	2	3
157. Mi pareja me obligó a tener relaciones sexuales sin un condón.	0	1	2	3
158. Cuando me enfado o enfurezco, ardo por dentro aunque no lo demuestro.	0	1	2	3
159. Mi pareja me dio un empujón.	0	1	2	3
160. Sé que la gente de esta sociedad es consciente del problema y se está movilizando para prevenirlo.	0	1	2	3
161. Necesito que siempre haya alguien a mi alrededor.	0	1	2	3
162. Di un empujón a mi pareja.	0	1	2	3
163. Cuando me enfado o enfurezco, discuto con los demás.	0	1	2	3
164. Mi pareja usó un cuchillo o un arma de fuego contra mí.	0	1	2	3

	0 NO NUNCA	1 RARAS VECES	2 A MENUDO	3 SÍ SIEMPRE
165. Cuando me enfado o enfurezco, tiendo a tener rencores que no cuento a nadie.	0	1	2	3
166. Me gusta que la gente me demuestre que me entiende.	0	1	2	3
167. Pienso la información que la gente me ha dado sobre cómo solucionar mi problema.	0	1	2	3
168. Usé un cuchillo o un arma de fuego contra mi pareja.	0	1	2	3
169. Cuando me enfado o enfurezco, puedo controlarme y no perder los estribos.	0	1	2	3
170. Siempre es útil mantener las relaciones en un estado superficial.	0	1	2	3
171. Cuando me enfado o enfurezco, estoy más enfadado de lo que quiero admitir.	0	1	2	3
172. Pienso que para poder estar bien contigo mismo debo solucionar mi problema.	0	1	2	3
173. Mi pareja perdió el conocimiento por el golpe que le di en la cabeza durante una pelea.	0	1	2	3
174. Agarré a mi pareja contra su voluntad.	0	1	2	3
175. Cuando me enfado o enfurezco, digo barbaridades.	0	1	2	3
176. Insulté a mi pareja.	0	1	2	3
177. Usé la fuerza (golpeando, agarrando o usando un arma) para obligar a mi pareja a tener relaciones sexuales.	0	1	2	3
178. Estoy considerando la idea de que si la gente con mis mismos problemas pudiera solucionarlos el mundo sería mejor.	0	1	2	3
179. Di un puñetazo y golpeé a mi pareja con algo que pudo hacerle daño.	0	1	2	3
180. Me fui rabiando de la habitación, la casa o el patio durante una riña.	0	1	2	3
181. Cuando me enfado o enfurezco, me irrito más de lo que la gente se cree.	0	1	2	3
182. Rompí algo que pertenecía a mi pareja.	0	1	2	3
183. Cuando me enfado o enfurezco, pierdo la paciencia.	0	1	2	3
184. Sé que alguien me felicitará si no recaigo en mi problema.	0	1	2	3
185. Mi pareja fue al médico como consecuencia de una pelea conmigo.	0	1	2	3
186. Cuando me enfado o enfurezco, controlo mis sentimientos de enfado.	0	1	2	3
187. Tengo a alguien con quien puedo contar cuando tengo dificultades con mi problema.	0	1	2	3
188. Agarré a mi pareja por el cuello como para estrangularla.	0	1	2	3
189. Cuando me enfado o enfurezco, rehúyo encararme con aquello que me enfada.	0	1	2	3
190. Tengo a alguien que me escucha cuando necesito hablar sobre mi problema.	0	1	2	3
191. Grité o chillé a mi pareja.	0	1	2	3

	0 NO NUNCA	1 RARAS VECES	2 A MENUDO	3 SÍ SIEMPRE
192. Cuando me enfado o enfurezco, controlo el impulso de expresar mis sentimientos de ira.	0	1	2	3
193. Existen algunas personas que cuando ven que voy solucionando mi problema me felicitan o recompensan.	0	1	2	3
194. Lancé a mi pareja contra la pared.	0	1	2	3
195. Cuando me enfado, respiro profundamente y me relajo.	0	1	2	3
196. Cuando me enfado o enfurezco, hago algo sosegado para calmarme.	0	1	2	3

Pacte d'Estat
contra la violència de gènere

SECRETARÍA DE ESTADO
DE IGUALDAD
Y CONTRA LA VIOLENCIA DE GÉNERO
DELEGACIÓN DEL GOBIERNO
CONTRA LA VIOLENCIA DE GÉNERO

016

ATENCIÓN A VÍCTIMAS DE
MALOS TRATOS POR VIOLENCIA DE GÉNERO

*Activitat finançada a càrrec del crèdits rebuts del Ministeri d'Igualtat
(Secretaria d'Estat d'Igualtat i contra la Violència de Gènere)*

